

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON
TIEDOTUSLEHTI
No 1/2005

Tiedonjyvä

Perhe plus työ
– tutkittu yhtälö

40. vuosikerta
Painos 5 000 kpl
Vastaava toimittaja
Anu Mustonen
puh. (014) 260 1054
anu.mustonen@adm.jyu.fi

Toimitussihteeri
Anitta Kananen
puh. (014) 260 1055
anitta.kananen@adm.jyu.fi

Kalenteritiedot
Eila Parkkari
puh. (014) 260 1044
eila.parkkari@adm.jyu.fi

Ilmoitusmyynti ja tilaukset
Kalevi Luoma
puh. (014) 260 1049
kalevi.luoma@adm.jyu.fi

Vuosikerta 25 euroa

Toimituksen postiosoite
Jyväskylän yliopisto/
viestintä
PL 35
40014 Jyväskylän yliopisto

Käyntiosoite
Seminaarinkatu 15,
hallintorakennus, 4. kerros
Faksi (014) 260 1041

Graafinen suunnittelu
Anna Makkonen
Julkaisija
Jyväskylän yliopisto
Forssan Kirjapaino 2005
ISSN 0789-4805
Seuraava numero
ilmestyy 18.3.2005

Kansikuva Uuve Södor.
Niemen tutkijaperheestä lisää
sivulta 12.

Sisältö

- 4–7 Lyhyet
- 8–13 Perhettä tutkitaan monelta kantilta
- 14 Verovähennystä opintolainasta
- 16 Slovaki on portti slaavilaisuuteen
- 18 Liikunta ja terveys
- 20 Viittomakieli on vakiinnuttanut paikkansa
- 22 Yksi meistä
- 24–26 Tiedonnälkään
- 28–31 Väitökset
- 32 Professori esittelyssä
- 33 Kalenteri
- 34 Mielipaikkani

sivu 34

Suomumustesieni kasvaa Matti-
lanniemen parkkipaikkojen nurmi-
koilla joka syksy. Mielipaikka ker-
too lisää alueen luonnosta.

| Erkki Tuunanen
hallintojohtaja

Hyöty irti uudesta palkkausjärjestelmästä

Uudessa palkkausjärjestelmässä on juuri siirrytty käytännön toteutukseen, vaikka tämä näkyneekin tilillä vasta loppuvuodesta. Takana on valmisteluvaihe ja siihen sisältynyt laaja hallintoviraston järjestämä koulutus, johon on osallistunut noin 2 000 henkilöä. Valmisteluvaihe on sujunut hyvässä yhteistyössä työntekijäjärjestöjen kanssa.

Vaikka kyseessä on erittäin vaativa prosessi ja uusi käytäntö, Jyväskylän yliopistossa se on nähty osaksi yliopiston normaalia toimintaa, joka on vain hoidettava hyvin. Sitä ei ole ylidramatisoitu eikä yliorganisoitu. Jo siirtymävaiheessa pyritään ennakoimaan monelta osin niitä toimintatapoja, joilla tehtävät aiotaan hoitaa niiden muuttuessa jokapäiväisiksi.

Uusi palkkausjärjestelmä on haasteellinen tehtävä koko yliopistoyhteisön henkilöstölle, mutta erityisen vaativa esimiehille. Juuri ensikertaisuutensa vuoksi siirtyminen uuteen järjestelmään on tavallista laajemmin yhteisöllinen prosessi, jossa opitaan yhdessä. Vaikka kokemuksia on haettu muualta, kukaan ei voi asettua oppimestariksi.

Hyvän ennakkovalmistelun ohella arviointiryhmät varmistavat, että yliopistossa tehtävä vaativuuden arviointi tapahtuu tasapuolisesti. Eri yksiköiden luokituk-

sesta tehdään profiili, jonka avulla tulevat esiin lisätarkestelua edellyttävät poikkeavuudet. Tämän ohella eri työntekijäryhmiä tarkastellaan otannan avulla. Kaikki erimielisyystapaukset tulevat luonnollisesti arviointiryhmään. Tarvittaessa pyydetään myös asiantuntijalausuntoja.

Tasapuolisuuden toteutuminen on keskeinen edellytys sille, että uuden järjestelmän tavoite yliopiston toimintaa edistävänä saavutetaan. Tämä ei kuitenkaan merkitse tasapalkkaisuutta edes samoissa tehtävissä. Uuteen järjestelmään sisältyy merkittävänä osana henkilökohtainen osuus, jonka taitavalla käytöllä vasta saadaan varsinainen hyöty. Tätä joustoelementtiä on uskallettava myös käyttää. Vanha sanonta ”sama palkka samasta työstä” saakin aivan uudenlaisen merkityksen.

Uuden järjestelmän myötä palkkaus tulee yliopistossa keskeisempään asemaan kuin aiemmin. On kuitenkin huomattava, että sen merkitystä ei tule ylikorostaa. Voidaan jopa arvioida, että uuteen järjestelmään sisältyvien kehittämiskeskustelujen vaikutus on vähintäänkin samaa tasoa. Jokainen henkilö on ansainnut työnsä keskeisiä kysymyksiä käsittelevän, ainakin kerran vuodessa tapahtuvan keskustelun esimiehensä kanssa.

Aloitteilla ideoita toimivuuteen

Yliopiston henkilöstöltä pyydettiin ehdotuksia, joilla voidaan parantaa työskentelytapoja, työpaikan viihtyvyyttä, tuottavuutta, työmenetelmiä tai -välineitä tai muuten lisätä yliopistoyhteisön toimivuutta.

Vararehtori **Timo Tiihosen** johdolla toiminut aloitetoimikunta sai yhteensä 29 esitystä eri puolilta yliopistoa.

– Kampanja aktivoi kattavasti yliopiston eri osia ja eri henkilöstöryhmiä. Myös palkitsematta jääneet aloitteet olivat ansiokkaita ja tärkeitä, Timo Tiihonen luonnehti.

Kampanja kuului 70. juhluvuoden ohjelmaan. Seitsemän parasta pökkasi 150–300 euron palkkion.

Palkinnon saivat:

Kehittämispäällikkö Päivi Fadjukoff, Agora Center: Hankkeiden kulujenseurannan ja raportoinnin parantaminen. Lomakorvausten sisällyttäminen hankebudjetteihin.
Professori Jouko Huttunen, kasvatustieteen laitos: ”Toimiva tii-

mi” -tunnustus-palkinto yliopiston tukipalveluhenkilöstölle. Arvostuksen osoittaminen tukipalveluhenkilöstön laadukkaalle toiminnalle johtamisen tukena ja takeena.

Assistentti Leena Hiltunen, tietotekniikan laitos: Agoran ”osoitejärjestelmän” kehittäminen. Katuihin verrattavat nimet käytäville.

Lehtori Anna-Marja Ihatsu, OKL: Vanhan Normaalikoulun pihan kehittäminen Seminaarinmäen sydämeiksi. Asfaltin purkaminen ja istutuksien tekeminen pihaan.

Laboratorioteknikko Anssi Ikonen, Kiihdytinlaboratorion pumpujen laakerointien automaattinen kunnonseuranta.

Professori Sirpa Leppänen, kielten laitos: Pysyvä työnohjausjärjestelmä henkilökunnan käyttöön. Työhön ja työyhteisöön liittyviä ongelmia ja haasteita käsittelevää keskustelutukea ja neuvontaa.

Yliopistonopettaja Pekka Piri-nen, taloustieteet: Liikennejärjestelyt Mattilanniemen risteyskeskuksen toimivuuden ja turvallisuuden kehittämiseksi.

Akatemia tukee yhteishankkeita

– **Akatemian toimikuntia** on rohkaistu rahoittamaan yhteishankkeita. Niihin on voitu osoittaa erillistä rahoitusta. On myös kehitetty monitieteisiä arviointipanelleita, Suomen Akatemian pääjohtaja **Raimo Väyrynen** kertoi. Hän esitelmöi *Monitieteisen tutkimuksen haasteita* -seminaarissa Jyväskylän yliopistossa 26.1.

Tällä hetkellä akatemialla on meneillään viitisentoista monitieteistä tutkimusohjelmaa.

Akatemia selvittää omaa monitieteisten hankkeiden rahoitustaan vuosilta 1997–2004. Katsauksella luodaan kuvaa tällaisten hankkeiden tuloksellisuudesta. Hanke tuottaa indikaattoreita seurantaan varten. Lisäksi sillä saadaan tietoa monitieteisten tutkimushankkeiden menestyksestä rahoituskilpailussa. Raportti valmistuu maaliskuun loppuun mennessä.

Aino Sallisesta ritarikuntien kansleri

Tasavallan presidentti **Tarja Halonen** on kutsunut rehtori **Aino Sallisen** Suomen Valkoisen Ruusun ja Suomen Leijonan ritarikuntien kansleriksi 2005-2008. Hän seuraa tehtävässä ministeri **Jaakko Iloniemeä**.

Kansleri johtaa ritarikuntien hallitusta ja esittelee hallituksen esitykset yhteiskunnallisista asioista jaettavista kunniamerkeistä ritarikuntien suurmestarina toimivalle tasavallan presidentille.

Jokinen palkittiin Barcelonassa

TARJA VÄNSKÄ-KAUHANEN

Barcelonalaisen kuurojen kulttuurikeskuksen Pedro Segimonin palkinto on myönnetty Markku Jokiselle.

Palkinnon perusteina ovat jatkuva työ ja väsymätön taistelu kuurojen aseman ja tasavertaisten mahdollisuuksien puolesta. Myös opetuksen ja informaation saavutettavuuden parantaminen sekä viittomakielen tunnustamisen edistäminen mainittiin perusteluissa.

Pedro Segimon oli arvostettu taidemaalari ja kuurojen opettaja. Espanjassa häntä pidetään kuuro-

jen perusoikeuksien puolustajien esikuvana sekä kuurojen kulttuurin ja identiteetin edistäjänä.

Jokinen on työskennellyt vuodesta 1997 viittomakielisen luokanopettajakoulutusohjelman suunnittelijana ja 1998 elokuusta ohjelman koulutuspäällikkönä. Siinä työssä hän suunnittelee, kouluttaa ja toimii yhteistyöhenkilönä. Tehtäviin liittyy myös kansainvälistä yhteistyötä ja viittomakielialan koulutuksen asiantuntijan tehtäviä sekä kotimaassa ja ulkomailla.

Hallinnon liikettä liikunnalla

Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta uudisti hallintoaan vuoden alussa. Liikunnan sosiaalitieteiden ja liikuntakasvatuksen laitokset yhdistyivät liikuntatieteiden laitokseksi. Sen ja tiedekunnan kahden muun, liikuntabiologian- ja terveystieteiden laitoksen tutkimusta ja opetusta tukee vastaisuudessa koko tiedekunnan yhteinen palvelukanslia.

– Tiedekunta on todennut, että hallinnollisten ratkaisujen tulee tukea toiminnallisia ja sisällöllisiä tavoitteita, kuten koulutusrakenteen muutosta, yliopistolaitoksen tulosohjauksjärjestelmään sopeutumista sekä uuteen palkkausjärjestelmään siirtymistä, hallintopäällikkö **Roope Nieminen** perustelee muutosta.

Fusion etuina hän mainitsee mm. yhteistyön ja resurssien käytön tehostumisen, hallinnollisten päällekkäisyyksien poistumisen sekä pienille laitoksille tunnusomaisten tuloksellisuuden kausivaihteluiden vähentymisen. Uudis-

tus perustuu tiedekunnan viime syksynä hyväksymään uuteen, vuoteen 2015 ulottuvaan toimintastrategiaan.

Tukipalveluja organisoidaan siten, että osin päällekkäisiä tehtäviä suorittavista toimistoista muodostetaan tiedekunnan yhteinen palvelukanslia, jossa tehokkaat tiimit huolehtivat sekä hallinnon että opetuksen ja tutkimuksen tarvitsemien yhteisten tukipalvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä. Koko tiedekunnan henkilömäärä on noin 200 määräaikaisessa virkasuhteessa työskentelevät mukaanlukien. Uuden laitoksen henkilökuntaa siitä on noin 50.

Palvelukanslia on jo toteutettu opintoasianpalveluiden osalta ja se on tarkoitus ulottaa myöhemmin myös muihin tukipalveluihin. Jo aikaisemmin tiedekunnassa ovat toimineet keskitetysti mm. tekniset palvelut, av-palvelut, osa kansainvälisistä opiskelijapalveluista sekä tieto- ja viestintäpalveluista.

MAIJA LAPPI

Suomalais-ranskalaista yhteistyötä

PERTTI JOKIVUORI

Sosiaalinen pääoma on aikamme muotikäsitteitä, jonka nimissä luvataan yhtä hyvää ja kahta kaudista. Samaa käsitettä käytetään sekä uusliberalismin puolustamiseen että sen vastustamiseen. Varsinkin poliitikkojen puheissa sosiaalista pääomaa uhkaa inflatorinen käyttö.

Käsitteen selkeyttämiseksi on tarpeen palata teorian lähtökohtiin sellaisena kuin ranskalainen sosiologi **Pierre Bourdieu** (1930–2002) sen esitti. Bourdieun mukaan sosiaalinen pääoma on epätaisaaisesti jakautunut voimavara, jota toisille kasautuu, toisille ei. Bourdieun näkökulma sosiaaliseen pääomaan on hyvin kriittinen.

Suomen Akatemian tutkimusohjelma *Sosiaalinen pääoma ja luottamusverkostot* (SoCa) järjesti Agorassa tammikuussa suomalais-ranskalaisen kollokvion sosiaalisesta pääomasta. Seminaarin pääjärjestäjä oli SoCa:n koordinaattori **Pertti Jokivuori**. Työkielenä oli ranska.

Jyväskylän kollokviossa puhui kaksi merkittävää Bourdieun työn jatkajaa, ranskalaiset **Rémi Lenoir** ja **Francois Denord**. He esittivät laajan katsauksen sosiaalisen pääoman aatehistoriallisiin juuriin ja myös uusliberalistisen ideologian syntyyn Ranskassa 1930-luvulla. Maailman kenties ensimmäinen

Edessä seminaarin pääesiintyjät, professorit François Denord ja Rémi Lenoir.

uusliberaalia talouspolitiikkaa toteuttanut hallitus oli **Daladier'n-Reynaud'n** hallitus Ranskassa 1938–1940.

Bourdieuun oppilas, Joensuun yliopiston sosiologian professori **M'hammed Sabour** sovelsi oppisänsä teoriaa maahanmuuttajien perustamiin etnisiin ravintoloihin. Jyväskylän yliopiston sosiologian professori **Martti Siisiäinen** puolestaan täsmensi käsiteanalyysia vertaamalla Bourdieun teoriaa sosiaalisesta pääomasta samalla nimellä kulkeviin amerikkalaisiin slo-

ganeihin, jotka ovat saaneet liiankin hallitsevan aseman suomalaisessa yhteiskuntapolitiisessa keskustelussa.

Kollokvion oheisohjelmassa nähtiin ranskalainen dokumenttifilmi Pierre Bourdieun elämästä ja ajattelusta. Vasta perustettu SoCa-verkosto on hyvää vauhtia kansainvälistymässä. Se valmisteleekin suomalais-ranskalaista jatkotapahtumaa, joka pidetään Suomen Pariisin-instituutissa.

Osmo Pekonen

Ennätyksiä ja tuloksellisuutta

Jyväskylän yliopistosta valmistui 1367 maisteria vuonna 2004, tavoite oli 1285. Jyväskylällä on jo kolmatta vuotta maan toiseksi suurin maisterikouluttaja. Tohtoreiden ennätysellinen määrä 113 jäi hieman jälkeen 119:n tavoit-

teesta.

Turun yliopistossa on tutkittu yliopistojen tuloksellisuutta Kotatietojen perusteella. Kun otetaan huomioon koko koulutus- ja tutkimustehtävien kirjo, ylivoimaisesti tuloksekkain on Helsingin yliopis-

to ja seuraavina tulevat Turun yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto, Oulun yliopisto ja Kuopion yliopisto. Tuloksellisten tieteenalojen joukkoon Jyväskylän yliopistosta nousivat luonnon- ja yhteiskuntatieteet.

Nelli tuli kirjastoon

Jyväskylän yliopiston kirjastossa on otettu käyttöön uusi Nelli-tiedonhakujärjestelmä (National Electronic Library Interface), jonne on koottu eri tieteenalojen tietokantoja, kirjastoluetteloja, hakuteoksia, elektronisia lehtiä ja muuta elektronista aineistoa.

Nelliä voi käyttää portaalina ja edetä sen kautta aineistojen omille sivuille. Nelli vastaa tässä mielessä kirjaston nykyistä JYKe-tietokantaa, jonka se tulee vähitellen korvaamaan. Nelli tarjoaa kuitenkin myös uusia palveluja. Osa aineistosta on monihaun piirissä, jolloin yhdellä Nelli-haulla voi hakea samanaikaisesti vaikka useasta eri tietokannasta. Käyttäjä voi kohdistaa hakunsa joko valmiiksi koottuihin pikahakuryhmiin tai käyttää monipuolisempia hakumahdollisuuksia ja valita itse aineistoja, joihin haku kohdistuu.

Myöhemmin otetaan käyttöön personoidut palvelut, jolloin käyttäjä voi esimerkiksi koota omia aineistolistojaan. Tämä tulee mahdolliseksi siinä vaiheessa, kun Nelliin pystyy kirjautumaan omilla tunnuksillaan.

Jyväskylän yliopiston verkkoon kytketyiltä koneilta on käyttöoikeus kaikkiin Nelliin aineistoihin. Verkon ulkopuolelta voi päästä vain ilmaisaineistoihin. Yliopiston verkkoa voi kuitenkin etäkäyttää. Tähän löytyy ohjeita kirjaston nettisivujen kautta.

Myös muut Suomen yliopistokirjastot ottavat Nelliin käyttöön oman aikataulunsa mukaisesti. Tullevaisuudessa Nelli tulee laajenemaan ammattikorkeakoulujen kirjastoihin ja yleisiin kirjastoihin.

Linkki Nelliin löytyy kirjaston kotisivulta <http://kirjasto.jyu.fi>

Lisätietoja: Annikki Järvinen, annikki.jarvinen@library.jyu.fi

Ekapeli EU-hankkeena useille kielille

Professori Heikki Lyytisen ryhmän kehittämän "Ekapelin" pelaamisesta on saatu lupaavaa näyttöä lukemiongelmien lieventämisestä. Projektipäällikkö **Ulla Richardsonin** johtaman yhteisurooppalaisen hankkeen myötä tietokonepeli toteutetaan myös englannin-, saksan- ja hollanninkielisinä versioina.

Nelivuotinen Graphogame-hanke kehittää lapsiystävällistä tietokonepeliä edelleen ja tutkii kirjainäänen -yhteyttä harjoittavan pelin vaikutusta luku- ja kirjoitustaitoon.

Agora Centerin koordinoimaa hanketta tukee Euroopan komission Marie Curie -huippututkimusohjelma ja sen budjetti on reilut 2 miljoonaa euroa.

– Jos lapset pääsevät harjoittelemaan lukemisvalmiuksia ajoissa, tuloksilla voi olla kauaskantoiset vaikutukset. Kielten kirjoitusjärjestelmillä on suuri vaikutus lukemisen oppimiseen. Hankkeessa tutkitaan erityyppisiä kieliä niiden kirjoitusjärjestelmien mukaan, Heikki Lyytinen perustelee.

Valmistuvat työllistyvät hyvin

Parhaiten ansaitsevat toimintaterapeutit ja kauppatieteilijät

Jyväskylän yliopistosta valmistuneiden työ vastaa hyvin heidän koulutusalaansa. Vain muutama prosentti ilmoitti, että heidän työnsä ei vastaa lainkaan heidän koulutusalaansa. Työ vastasi myös hyvin heidän koulutustasoaan.

Tämä selvisi Jyväskylän yliopiston tutkimus- ja rekrytointipalvelujen teettämässä tutkimuksessa, joka tehtiin nyt kuudetta kertaa.

Lukuvuonna 2003–2004 valmistuneista 1164 maisterista kyselyyn vastasi yli puolet. Suurin osa (39 %) oli vakituisessa kokopäivätyössä, mutta lähes yhtä moni (36 %) oli määräaikaaisessa työssä. Työttömänä oli 4,5 % ja jatko-opintoja suoritti 6,2 %. Parhaiten työllistyivät erityisopettajat ja informaatioteknologian osaajat.

Pääasiallinen työnantaja oli kunta tai kuntayhtymä. Seuraavaksi eniten oli sijoittunut yliopistojen tai korkeakoulujen sekä suurten, yli 250 henkilöä työllistävien yritysten palvelukseen. Keski-Suomessa työskenteli 35 % ja Uudellamaalla 22 %.

Kaikkien vastanneiden keskimääräinen bruttopalkka oli 2254 euroa kuukaudessa. Palkat vaihtelivat merkittävästi, pienin oli 800 euroa ja suurin 5000 euroa. Korkeapalkkaisin pääaine oli toimintaterapia (2880 euroa kuussa). Hyvin ansaitsivat myös kauppatieteilijät, tietotekniikan osaajat ja tietyt kasvatustieteen erikoisosaajat.

Tutkimuksessa oltiin myös kiinnostuneita siitä, mitä valmistuneet tekisivät, jos saisivat aloittaa yliopisto-opinnot uudelleen.

– Suuri osa ilmoitti, että he opiskelisivat lisää sivuaineita. Tulos on ristiriidassa nykyisten nopean opiskelun tavoitteiden kanssa, uraohjaaja **Annamari Rovamo** kertoo.

Moni vastaaja olisi myös kaivannut lisää opinto- ja uraohjausta opiskeluaikanaan. Valmistuneet vaikuttivat melko tyytyväisiltä tutkintoonsa, vajaa kolmannes suorittaisi nykyisen tutkintonsa sellaisenaan. Pääainetta vaihtaisi vain harva valmistuneista.

www.jyu.fi/rekrytointi/sijseur.htm

Perhetutkimus on monen alan juttu

Teema tieteenalaa keskeisempi

Yhdelle levon ja mukavan olon tyssija, toiselle kauhun paikka. Joillekin hoiivan ja huolenpidon satama, monelle väkivallan kokemisen tila. Se on tietysti perhe. Kaikille tuttu, mutta eri asioita tarkoittava.

Perheen käsitettä ei ole helppo määritellä. **Kimmo Jokisen** mielestä ei tarvitsekaan. Sen merkitys eri ihmisille on niin vaihteleva, että yhteistä nimittäjää on vaikea löytää. Perhe muuttuu, eivätkä vanhat mallit enää päde. Esimerkiksi yksilöllistymistrendi näkyy perheissäkin. Erotaan helpommin, jos vaatimukset ovat ristiriidassa omien suunnitelmien kanssa.

– Tunnesiteetkin voivat risteillä perheen ohi, esimerkiksi nuoren seurustelukumppani voi olla hänelle perhettä rakkaampi. Perhe voi rentouttaa, toisia se ahdistaa, jotkut elävät siinä jopa jatkuvassa väkivallan pelossa, Kimmo Jokinen luettelee.

Hän on palannut sosiologian yliassistentiksi perhetutkimuksen professuurista, mutta jatkaa aiheen parissa ja Perhetutkimuskeskuksen johtoryhmässä.

Kimmo Jokinen odottaa kiinnostuneena keskusteluvauksia perheen paikasta muotoaan hakevassa hyvinvointivaltiossa. Lapsiperheiden taloudellinen tilanne on joka tapauksessa huonontunut, lisät ja muut tukimuodot ovat viime vuosina reaalisesti pienentyneet.

– Vielä 1990-luvulla käytiin keskustelua lesbo- ja homosuhteista, mutta sen jälkeen on ollut näköalaton.

– Kohde on perhetutkimuksessa tieteenalaa isompi

juttu, Kimmo Jokinen uskoo. Jotkut kysymykset liittyvät niin moneen teemaan, ettei yhden tieteenalan keinoin saada tyydyttäviä vastauksia.

Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa 15 vuotta toiminut Perhetutkimuskeskus on alusta alkaen ollut monitieteisyyden asialla. Suomessa ainutlaatuinen yksikkö koordinoi myös valtakunnallista perhetutkimuksen tutkijakouluja. Siinä on opiskelijoita erityispedagogiikasta, kasvatustieteestä, psykologiasta, sosiaalityöstä, yhteiskuntapolitiikasta ja sosiologiasta.

Ohjaajia eri aloilta

Jatko-opiskelijoille pyritään järjestämään ohjaaja myös eri tieteenalalta. Kimmo Jokisen mielestä menettely tuo monipuolisuutta ja avartaa näkökulmia. – Ulkopuolinen tekee usein ne osuvimmat kysymykset.

Vuoropuhelu vaatii toki aikaa ja opettelua. Metodit voivat olla hyvinkin poikkeavia, siinä missä psykologit keräävät empiiristä aineistoa, sosiologit ovat innostuneet narratiivisesta otteesta.

– Keskustelu ja ohjeet voivat mennä ristiinkin, Jokinen myöntää. Silloin oman tieteenalan periaatteet ovat ratkaisevia. Kokemukset eri alojen yhteistyöstä ovat kuitenkin reilusti plussan puolella, joten vuoropuhelua kannattaa kehittää.

Perhetutkimuskeskuksen professuuria nyt hoitava **Ulla Kinnunen** näkisi mielellään ison monitieteisen perhetutkimushankkeen saavan rahoitusta. Ideaksi on keskek-

Ulla Kinnunen tuntee työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat ja ratkaisut.

sen johtoryhmässä kaavailtu mm. eroa ja naimisiinmeno-
noa, molempiin löytyy monia kiinnostavia näkökulmia
eri aloilta. Psykologina Kinnunen toivoisi näistä hyppy-
siinsä isoa pitkän ajan seuruuaineistoa.

Ulla Kinnuselle ominta ovat tutkimukset työn ja per-
heen yhdistämisestä. Hän on kiinnostunut siitä, kuinka
kokemukset siirtyvät elämäalueelta toiselle.

– Siirrännällä tarkoitamme sitä, kuinka kokemukset
työstä, esimerkiksi kuormittuneisuus ja väsymys, siirty-
vät perheeseen ja vaikuttavat puolison tai lasten hyvin-
vointiin. Suunta voi olla myös perheestä työhön.

Koti joustaa, työ ei

Tutkimusten mukaan näyttää siltä, että ylempät toimi-
henkilönaiset ovat kovemmilla työn ja perheen yhdistä-

misessä kuin vastaavassa asemassa olevat miehet. Tulos
kertonee siitä, että kotitöissä pätevät vanhat roolit. Per-
heen ja vaativan työn yhdistäminen on edelleen vaike-
ampaa naisille kuin miehille. Kuitenkin Ekonomiliiton
kanssa tehdyssä tutkimuksessa johtotehtävissä toimivat
miehet tuntuivat yllättäen kokevan työn ja perheen yh-
teensovittamisen naisia ongelmallisempana.

– Ehkä naiset tiesivät mihin ryhtyä. Toki voi olla myös
niin, että he eivät tunnusta ongelmia, koska se sotisi hei-
dän valintaansa vastaan, Ulla Kinnunen tulkitsee.

Ajan puute ja kuormittuneisuus eri elämäalueilla
tuottavat eniten ongelmia. Tyypillistä on, ettei työ joustaa
kotiasioiden vuoksi, toisinpäin kyllä. Suomessa ei ole to-
tuttu viemään yksityisasiota työpaikalle.

– Mitä miesvaltaisempi työyhteisö, sitä vähemmän
siellä tuodaan perhettä esille.

Kimmo Jokisen työpöydällä on esillä omaa perhettä.

”

Teoriat ovat
hyvin erilaisia,
jopa ristiriitaisia.”

Marianne Notko kehuu perhetutkimuksen ilmapiiriä.

Keskus löytyy Agorasta

1990 perustettu **Perhetutkimuskeskus** sijaitsee Agorassa. Se kuuluu yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan ja sillä on rehtorin asettama johtoryhmä. Yliopiston tutkimusyksikköpolitiikan mukaisesti määräaikaisen keskuksen meneillään oleva viisivuotiskausi kattaa vuodet 2004–2009.

Henkilökunta

Professuuri, jonka virantäyttö on kesken. Tehtävää hoitaa **Ulla Kinnunen**. Erikoistutkijana työskentelee **Marja Leena Böök** ja toimistos sihteeri on **Arja Hartikainen**. Lisäksi keskuksessa toimii viisi henkilöä tutkimustehtävissä.

Väkivallan kertomuksia

Marianne Notko tekee perhetutkimuksen tutkijakoulussa sosiologian väitöskirjaa vallankäytöstä ja väkivalta perhesuhteissa.

Työ kattaa laajasti fyysisen ja henkisenkin väkivallan puolisoitten, lasten ja vanhempien sekä esimerkiksi anopin ja miniän välillä. Aineistona on 41 eri ikäisen naisen kirjoitukset kokemuksistaan. Narratiivinen tutkimusote antaa mahdollisuuden pohtia perheessä tapahtuvaa valankäyttöä ja siitä kertomisen mahdollisuuksia.

Suomessa henkinen väkivalta ja muissa perhesuhteissa kuin parisuhteissa tapahtuva väkivalta on vielä hyvin vähän tutkittu ja keskusteltu alue.

– Eräs kirjoittaja kuvaa henkistä väkivaltaa sekavaksi vyyhdiksi, johon ei saa otetta. Henkinen väkivalta on raskas ja koko elämään voimakkaasti vaikuttava asia. Toivon tutkimukseni osaltaan auttavan tiedon ja jäsenystapojen, uusien tarinamallien tuottamisessa, Marianne Notko kertoo.

Tutkijakoulun monitieteellisyys tarjoaa haastetta väitelijälle. Seminaareja tarjotaan mahdollisuuksien mukaan eri alojen jatko-opiskelijoita ajatellen.

– Perhetutkimuksen teoriat ovat hyvin erilaisia, jopa ristiriitaisia. Oma näkemys saa välillä tarpeellista virkistystä uusista ideoista ja lähestymistavoista, tuleva tohotori kuvailee.

Tutkijakoulu jakaantuu neljään pienryhmään. Hyvinvointi ja -palvelut, muuttuvat perherakenteet, lapset ja lapsuus sekä gender muodostavat toiminnan ytimen.

– Omassa gender-ryhmässäni on mukava, keskustelevalta ilmapiiri. Täällä on mainiot puitteet tehdä väitöskirjaa, tuntee olevansa omiensa joukossa. Joukko on myös sen verran heterogeeninen, että rakentavaa keskustelua syntyy, Notko kehaisee.

Lapsiperheessä aika käytetään tarkasti

Jousto auttaa akateemisessa arjessa

Tutkijantyötä aloittelevalla päätös lasten hankkimisesta on iso asia. Vaakakupissa painavat monet järkisyyt perheen perustamista vastaan. Lapset vaativat ennen kaikkea aikaa ja rahaa, eikä kumpakaan akateemisen uran alussa ole liiaksi. Tulot koostuvat pienistä pätkistä, joiden varaan ei suuria suunnitelmia rakennella.

Riikka ja Petteri Niemi ovat työhönsä sitoutuneita tutkijoita ja aikovat edetä sillä tiellä. Lisäksi toiveena oli saada myös yhteinen perhe ja lapset.

– Minulle ratkaisu oli ihan selvä. Halusin ehdottomasti lapsia. Ja jos olisin joutunut valintatilanteeseen tutkimustyön ja lasten välillä, niin silloin olisin ollut valmis etsimään muita työvaihtoehtoja, Riikka sanoo.

Juuri filosofiasta lisensiaatintyönsä valmistellut Petteri Niemi muistelee, että työtilanne **Ilmarin** syntyessä oli lievästi sanottuna hankala. Hän kulki osan ajasta opettamassa Jämsässä ja Riikka aloitteli juuri jatkotutkimusta.

Nyt viisivuotias Ilmari sai seurakseen kaksi vuotta sitten pikkusisko-**Ilseen**. Vanhempien työtilanne oli parantunut tällä välin. Riikka-äiti oli assistentti yhteiskunta-

politiikan oppiaineessa ja Petteri-isä tutkijana akatemian projektissa. Nyt hän on tutkijaopiskelijana niin sanottulla rehtorin rahalla.

Tieteentekijän kekseliäisyydellä Riikka ryhtyi ratkomaan yhtälöä, jossa ratkaistavana oli kuinka Ilse ja Ilmari voisivat olla kotihoidossa Ilsen kahden vuoden ikään saakka. Hankalimpana muuttujana lausekkeessa oli raha. Yhden tutkijan palkalla ei olisi elämää kustannettu.

Ilse ja Ilmari olivat kotona niin, että yhden arkipäivän viikossa heidän kanssaan oli isä, toisen palkattu hoitaja ja kolme päivää osittaista hoitovapaata omasta työstään ottanut äiti.

Osittainen hoitovapaa uutta

– Olin ilmeisesti omalla laitoksellani ensimmäinen osittaiselle hoitovapaalle jäänyt työntekijä, Riikka arvelee. Yhteiskuntapolitiikan yksikössä tilanteeseen suhtauduttiin hänen mielestään todella hienosti. Opetus voitiin jalkaa sijaisen kanssa ja vastaanotot saattoi järjestää joustavasti oman aikataulunsa mukaan.

Porukalla pulkka luistaa. Niemen perheessä lapset vaikuttavat vauhtiin.

– Miinuspuolelle voi laskea sen, että omalle tutkimukselle jäi silloin aika vähän aikaa, Riikka arvioi. Nyt lapset ovat kodin lähellä päivähoitossa ja Riikka on palannut kokoaikaiseksi assistentiksi.

Hän muistuttaa, että saadessaan rahoitusta nuori tutkija tavallaan antaa lupauksen väitellä. Se pitää joskus lunastaa. – Kaksi lasta on vielä ”tavallista”. Kolmannen kohdalla saatetaan jo katsoa, että ei tuo varmaan taida täällä tosissaan ollakaan.

Laitoksella löytyy ymmärrystä

Filosofian puolellakin ymmärrettiin nuoren isän ajankäytön ongelmat. Työn saattoi järjestää joustavasti. Petteriä ei ole patisteltu, vaan hän on voinut keskittyä omaan tahtiinsa.

Riikka ja Petteri Niemi keuhvatkin yliopistoa perheeliselle hyvänä paikkana juuri joustavan ajankäytön puolesta. Samasta asiasta löytyvät hankaluudetkin.

– Seminaareja järjestetään yleensä iltaisin tai viikonloppuisin. Niihin on hankala perheellisen päästä. Ajatuk-

sena on, että muualta tulevat pääsevät paremmin mukaan, mutta Niemen perhe rauhoittaisi illat ja viikonloput mieluummin omaksi yhteiseksi ajakseen. Kotonakin on työtila, mutta tavoitteena on tehdä tutkimusta pääasiassa laitoksella.

Vaikka toimeentulon epävarmuus rassaa erityisesti lapsiperhettä, isompi vaje on sittenkin ajasta, ja nimenomaan tehokkaasta ajasta. Jos on joutunut valvomaan lasten vuoksi, ei työteho voi olla täysipainoinen. Onneksi tutkijana voi järjestää työnsä ja tehdä välillä rutiiniluontoisempia asioita. Pienten lasten huoltaja häviää aikakilpailussa kirikkaasti nuorelle sinkulle.

Perhe toki myös tuo arjen saldoon puhdasta plussaa. Lasten kanssa touhuaminen irrottaa ajatukset nopeasti työasioista ja avartaa näkemään asioita monipuolisemmin.

– Tietää ainakin, miksi tekee omaa työtään. Elämänvalinnat kiinnostavat myös työpaikalla ja valinnoista jutellaan. Niemet arvelevat, että naiskysymyksen rinnalle on nyt nousemassa perheeseen liittyvä keskustelu.

Verovähennystä opintolainasta

Vanhempien kukkaro on tärkeä tukimuoto

Opetusministeriön työryhmä ehdotti marraskuussa, että korkeakouluopiskelijoiden opintolainan valtiontakaus korotetaan 220 eurosta 300 euroon kuukaudessa. Samalla työryhmä esitti opintolainavähennystä valmistumisen jälkeiseen verotukseen.

Vähennysoikeus vaatisi tutkinnon suorittamisen viidessä vuodessa. Määräajan voi kuitenkin ylittää kahdella vuodella. Lisäksi henkilökohtaiset syyt, kuten äitiys- ja isyysvapaa, voivat antaa vielä kaksi lisävuotta.

Opintolainavähennykseksi ehdotetaan 30 prosenttia opintolainasta 2500 euroa ylittävän omavastuuosuuden osalta. Vähennys tulee käyttää kymmenen vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta. Ehdotus koskee syksyllä

2005 opiskelunsa aloittavia.

JYY:n sosiaalisihteerin **Arto Alajoutsijärvi** on varauksellinen uudistuksen suhteen.

– Esitys on varsin sekava ja hallinnollisesti raskas toteuttaa. Toki opintolainan valtiontakauksen korottaminen on positiivista, mutta lainan vähennysoikeus kohdentuu vasta valmistumisen jälkeen.

Opiskeluajan toimeentuloon on enemmän hyötyä asumislisän vuokraton nostamisella. Se nousee 252 euroon kuukaudessa marraskuun alussa.

Omalla rahalla vai lainatulla?

Eläminen ei ole ilmaista opiskelijallekaan. Opintorahan ja asumislisän varassa voi yrittää sinnitellä, mutta se vaatii jokaisen sentin äärimmäistä venyttämistä. Lisäavuksi voi nostaa opintolainaa, mutta esimerkiksi epävarma työllistymistilanne saattaa hillitä lainanottoa.

Moni nostaa elintasoaan käymällä opiskelujen ohessa töissä. Yhteisöviestintää opiskeleva **Kukka Eerola** teki myyjän töitä ensin kesäisin, mutta kun tilaisuus tarjoutui, hän jatkoi työskentelyä osa-aikaisesti myös talvella. Työputki katkesi, kun Eerola lähti vaihto-oppilaaksi.

– Minulle työnteko oli mukavaa vastapainoa opiskelulle. Opintolainaa en ole ottanut enkä haluaisikaan ottaa. Luulen, että monilla on nykyään varsin korkea kynnys lainan ottoon. En kuitenkaan usko, että voisin tulla toimeen pelkällä opintorahalla ja asumislisällä.

– Ilman vanhempien rahallista tukea olisin varmasti tehnyt töitä vielä enemmänkin. Nyt pystyin jopa säästämään palkoista Saksassa vietettyä lukukautta varten.

Ruuasta ei tingitä

Kukka Eerolan mielestä ruoka on yksi tärkeimmistä asioista, kun mietitään sitä, mitä inhimilliseen opiskelijaelämään kuuluu.

– En ole halunnut tinkiä ruuan laadusta. Makaronit ja tonnikalat eivät minua innosta, mieluummin säästän jostain muusta. En esimerkiksi tuhlaile baarissa käydesäni eikä savuttomalla kulu rahaa myöskään tupakkaan.

– On kohtuullista, että opiskelijakin voi ainakin silloin tällöin käydä esimerkiksi elokuvissa tai teatterissa. Tai ostaa vaatteita, jos niitä tarvitsee. Siis hieman ekstrapeustarusteiden päälle, Kukka Eerola tuumii.

Tukien varassa

24-vuotias humanisti on valinnut toisen tien. Hän ei ole halunnut sotkea opiskeluaan samanaikaisella työssäkäynnillä.

– En usko, että motivaatiota olisi riittänyt molempiin. Siksi halusin keskittyä opiskeluun. Kesätöitä olen kyllä hakenut, mutta vain yhtenä kesänä on onnistunut sen suhteen. Tämän vuoksi olen opiskellut myös kesät ja nostonut opintotukea myös silloin.

Toisin kuin Eerola, humanistiopiskelija ei ole epäillyt nostaa opintolainaa.

– Kyllähän pelkällä opintorahalla ja asumislisällä tulusi ehkä toimeen, jos jaksaisi joka päivä laskea, riittävätkö rahat makaronipussiin. Minä en kuitenkaan sellaista ole halunnut tehdä, joten olen nostonut lainaa ensimmäisen opiskeluvuoden keväästä asti. Sillä tavoin olen voinut käyttää rahaa esimerkiksi harrastuksiin. Myös perinteisen opiskelijaelämän viettäminen on minusta oleellinen osa opiskeluaikaa.

Tutuilta vippiä

Nuorelta mieheltä löytyy kokemusta myös rahojen loppumisesta.

– Onhan sitä joskus käynyt niinkin, että kuun alkupäivinä varallisuus on ollut vähissä. Jos lainaa on ollut jäljellä, olen nostonut sitä, mutta joskus on myös pitänyt lainata rahaa joltakin. Tiukan paikan tullen myös omat vanhemmat ovat avustaneet.

Koetko jääneesi jostain paitsi vähäisten tulojen takia?

– Matkustelu lienee yksi niistä asioista, joka on karsiutunut pois listalta. Kotimaassa liikkuminen on tietysti elinehto, mutta ulkomaanmatkailua ei näillä varoilla ole voinut juuri harrastaa. Opintorahan voisi nostaa toimeentulotuen tasalle niin se riittäisi paremmin elämiin.

Tällainen on opintotuki

- Yliopistossa opiskelevan tilille kolahtaa joka kuukausi 259,01 euroa opintorahaa (brutto).
- Asumislisää saa 80 % hyväksyttävistä asumismenoista. Vuokraton 214,44 euroa ylittävältä osalta asumismenoja ei oteta huomioon (marraskuusta alkaen katto on 252 euroa). Tietty perhesyyt voivat estää asumislisän saamisen, mutta näissä tapauksissa opiskelija voi hakea yleistä asumistukea.
- Opintolainaa saa halutessaan nostaa 220 euroa kuukaudessa.

Lisätietoja: www.kela.fi

Foreign students and financial aid

Kela (The Social Insurance Institution of Finland) provides certain amount of student financial aid for all the Finnish students. There is, however, an ongoing debate about whether the aid is adequate for living. But what about the hundreds of foreign students in Finland? How can they cover the expenses?

When a person comes to Finland just to study, he or she receives no benefit from Kela. Student financial aid is provided only if the foreign student lives permanently in Finland and there is another reason for staying here, apart from studying. Examples of such are working, family ties or remigration. Thus, for example, an exchange student is not entitled to Kela's financial aid.

The standard of living of foreign students therefore depends on the possible student financial aid from their home country, parents' support and also the student grants provided by, for instance, the exchange programme Erasmus.

– The study grant by Erasmus is not very big, so unfortunately it does not cover the expenses of the whole exchange period, says **Laura Laamanen**, student exchange coordinator of the University of Jyväskylä. – It seems there is great variation on the amounts of money the students receive, depending on the home countries and the financial aid that they provide their students.

Jyväskylän pohjoismainen harvinaisuus

Slovakki on portti slaavilaisuuteen

Slovakin opiskelu helpottuu tulevaisuudessa merkittävästi, kun jyväskyläläiset **Virpi Ahola** ja **Elise Kajander-Pirojenko** saavat valmiiksi opiskelujen ohessa työstämänsä suomi-slovakki-suomi -sanakirjan. Aiemmin slovakin harrastajat ovat joutuneet tyytymään pieneen turistisanakirjaan, joka ei täysin vastaa heidän tarpeitaan. Uudesta sanakirjasta on tehty kustannussopimus WSOY:n kanssa.

Ei pelkästään venäjän opiskelijoille

Aikanaan kulttuurisopimuksen puitteissa Jyväskylään päätyntä slovakin kieltä ja kulttuuria on voinut opiskella yliopistossa jo yli 25 vuotta. Jyväskylän yliopisto on ainoa paikka Pohjoismaissa, jossa kyseinen aine kuuluu opetustarjontaan. Aktiivisesti toimivan slovakin ainejärjestö Tatran innokkaimmat jäsenet kokoontuvat lähes viikoittain muun muassa elokuvien, urheilun tai keskustelun merkeissä. Aiemmin pääosin venäjän opiskelijoista koostuneen joukon tausta on monipuolistunut. Tänä päivänä slovakia opiskelee muun muassa muutama luonnontieteilijä.

– Slovakian kielen taitaminen voi auttaa esimerkiksi oman alan tutkimuksessa. Lisäksi monet aloittavat kielen ja kulttuurin opiskelun pelkästään uteliaisuuden vuoksi tai siksi, että heillä on esimerkiksi kavereita Slovakiasta,

slovakian opettaja **Anna Kyppö** kertoo.

Jyväskylässä slovakin kielestä ja kulttuurista tarjotaan perusopinnot, mutta haluttaessa opintoja voi laajentaa aineopintoihin täydentämällä Jyväskylän opintoja Slovakiassa bratislavalaisessa Comeniuksen yliopistossa.

Myös työelämän tarpeisiin

Kaisa Leinonen ja **Tapani Hynynen** ovat opiskelleet slovakian kieltä ja kulttuuria kolme vuotta ja perusopinnot alkavat olla loppusuoralla. Venäjän pääaineopiskelijana Leinonen kävi ensin yhden pakollisen kurssin slovakia ja innostui sen myötä jatkamaan. Kevätlukukaudeksi hän on lähdössä Slovakiaan ja suunnittelee vakavasti myös aineopintojen suorittamista. Hynynen pääaine on puolestaan hungarologia, hänet toi slovakian pariin Unkarin ja Slovakian pitkä yhteinen historia.

– Jos opiskelee Suomen historiaa, täytyy jossain vaiheessa perehtyä myös Ruotsin menneisyyteen. Vastaa-tilanne on Slovakian ja Unkarin välillä, Hynynen kertoo.

Sekä Leinonen, Hynynen että Tatran puheenjohtaja **Petteri Peuranen** ovat osallistuneet Slovakiassa järjestettävälle kesäkursseille, joille osallistuu opiskelijoita ympäri maailman. He kertovat, että lyhyemmillään matkoilla pystyy aktivoimaan kieltä, kun käyttää sitä rohkeas-

Anna Kypön (alh.vas.) seurassa slovakin opiskelijat Linnea Rönholm, (vas.) Hanna Marttala, Marika Päivärinta, Jarmo Vanhanen, Tapani Hynynen, Terhi Montonen, Petteri Peuranen ja Riikka Montonen.

ti. Kaikki kolme ovat myös valmiita toimimaan slovakin parissa myös työelämässä, sillä esimerkiksi kääntäminen sekä slovakialainen kulttuuri kiinnostavat.

Apua opiskeluun

Uuden sanakirjahankkeen lisäksi slovakin kielen ja kulttuurin opiskelun avuksi on valmisteilla Virtuaalislovakki-palvelu, jossa kieltä voi opiskella alkeista asti. Kehitystä siis tapahtuu, mutta sekä opiskelijat että opettajat toivovat, että vanha slaavilainen kieli ja kulttuuri saisivat paremman aseman Jyväskylän yliopistossa.

Kieli keskeltä Eurooppaa

- Slovakkia puhutaan sillä Euroopan keskusalueella, jolta slaavilaiset kielet levisivät länteen, itään ja etelään
- Slovakkia on kirkkoslaavin alkukieli ja Euroopan kolmas kirkollinen kieli latinan ja kreikan rinnalla
- Slovakia sijaitsee yhdistävänä linkkinä strategisesti aivan Itävallan, Tshekin, Puolan, Ukrainan ja Unkarin välissä.
- Slovakia on 1000-vuotisen Unkariin liittyneen historiansa vuoksi myös ikkuna Unkarin kulttuuriin
- Jyväskylän yliopisto on ollut liki 30 vuotta ainoa Pohjoismaissa slovakin opetusta tarjonnut yliopisto.

TEKSTI Anitta Kananen
KUVAT Uuve Södor

Stressaako työsi tosiaan?

Mittausmenetelmä kuormitusta kuvaamaan

Uuden työterveyshuoltolain mukaan työntekijällä on halutessaan oikeus mittaattaa työnsä fyysinen ja psyykinen kuormittavuus. Lain kirjain on kuitenkin melko turha, ellei käytössä ole helppoa ja luotettavaa menetelmää stressin mittaukseen.

Tällaista menetelmää ollaan nyt jo testaamassa. Työtä tehdään Tekesin kaksivuotisessa miljoonan euron tutkimushankkeessa, josta vastaa liikuntateknologian professori **Heikki Rusko**. Se kulkee nimellä *Työn kuormitustekijöiden ja työntekijän kuormittuneisuuden objektiivisen mittausmenetelmän kehittäminen ja käyttöönotto*.

Hankkeen taustalla on yli kymmenen vuoden työ liikuntabiologiassa ja Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksessa, KIHU:ssa.

Sykevälimittauksen avulla saadaan tietoa hermoston autonomisen säätelyn tilasta ja sitä kautta kuormituksesta. Esimerkiksi urheilijoiden ylikuntoa tutkivat testaukset ovat antaneet hyvää taustaa.

Psykologian puolelta tiimissä ovat tiiviisti **Ulla Kinnunen** ja **Saija Mauno**. Heidän alallaan on tehty paljon kyselyihin ja haastatteluihin perustuvia tutkimuksia stressin kokemuksesta. Matematiikan keinoin aihetta on lähestynyt mm. **Sami Saalasti** väitöstyössään. Palaset on tarkoitus yhdistää ja laatia käyttömalleja työterveyshuollon ammattilaisten käyttöön.

Yliopiston projektin lisäksi on käynnissä on KIHU:n kaksivuotinen Tekes-projekti, jossa kehitetään urheiluun ja liikuntaan liittyviä sovelluksia.

Tutkimusta päivä kerrallaan

– Psyykkisen kuormituksen yhteyttä fysiologiaan on tutkittu paljon, mutta tähän saakka laboratorio-olosuhteissa. Nyt mennään työpaikalle, todelliseen tilanteeseen, Heikki Rusko kuvailee.

Tavoitteena on mitata työntekijän kuormitusta nor-

Heikki Rusko esittelee sykevälimittauksissa käytettävää pantaa.

maalin työpäivän sisällä. Nykyisin käytössä olevat menetelmät näyttävät työpaineiden vaikutuksen vasta jälkikäteen. Järkevämpää on tarttua kuormituskohtiin hyvin varhaisessa vaiheessa, jo ennen kuin niistä kehittyy ongelmaa.

Sykevälimittauksen ja työpäivän kulun tiedot yhdistämällä voidaan työpaikoilla miettiä, voisiko kuormituskohtia purkaa matalammaksi.

Inno-ohjelma tukena

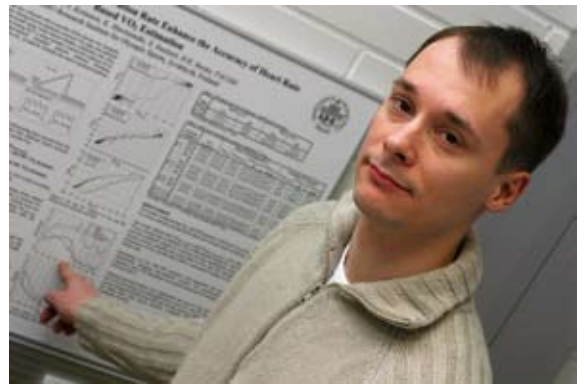
Tärkeä osa projektissa on KIHU- ja yliopistolähtöisellä Firstbeat Technologies Oy:llä. Se on kehittänyt Hyvinvointianalyysiohjelman, jolla aikaisemmin syntynyt tutkimustieto ja mittaukset voidaan muuntaa asiakkaan käyttöön. Tilanne voidaan mallintaa vaikkapa kaavioksi, joka esittää työpäivän kuormituskohdat ja palautumajaksot selkeän havainnollisesti. Yritys sai tuotteestaan viime vuonna presidentin Innosuomi-palkinnon.

Sydämen sykevälimittaukset tehdään rintakehälle laittavalla pannalla ja rannetietokoneella, joka ei ole juuri rannekelloa isompi.

– Psykkinen kuormitus sinänsä ei ole huono asia, ihminen jopa tarvitsee sitä. Sitä näkyy mittauksissa myös silloin, kun on innostunut ja työssä menee lujaa, Firstbeatin toimitusjohtaja **Joni Kettunen** huomauttaa. Hän on väitellyt psykofysiologian alalta.

Kuormitus muuttuu huonoksi asiaksi, jos siitä palautuminen vie kovin pitkän ajan tai siitä ei palauduta päivän mittaan tai viimeistään vapaapäivänä normaalitasolle. Tässä kohtaa työntekijän tulisi valpastua ja miettiä tekemisiään. Olisiko työprosesseissa jotain korjattavaa ja parannettavaa?

Työterveyden kannalta erityisen tärkeää olisi päästä ajoissa kiinni sellaisiin työpäivän kuormitustilanteisiin, jotka toistuvat pitkän ajan samanlaisina niin, ettei niistä

päästä palautumaan. Parhaimmillaan ohjelmasta voi tulla uusi apuväline, jolla voidaan jo ennalta karsia stressitekijöitä.

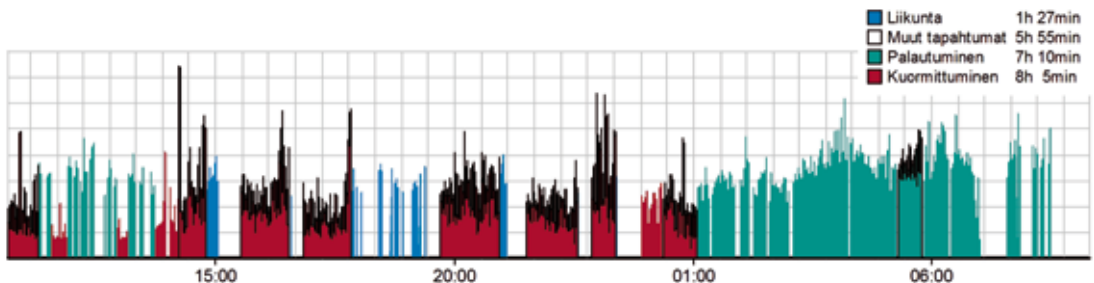
Testausta tositilanteissa

Ohjelmaa testataan Postin henkilökunnalla yhteistyössä Kuopion yliopiston fysiologian laitoksen kanssa. Keski-Suomen keskussairaalassa aloitetaan niinkään piakkoin testaus ja käyttömallien kehittäminen.

Jyväskylän seudun työterveyden kanssa tutkitaan ohjelman käyttöä stressinhallintaryhmillä ja perhepäivähoitajilla. Kevään aikana yhteistyö käynnistyy Peurungan kuntoutusryhmillä.

Ohjelma tuottaa käyttäjilleen kokonaisvaltaisen hyvinvointianalyysin. Päiväanalyysin ja stressin palautumistiedon lisäksi se kertoo käyttäjälle myös painonhallinnasta ja liikuntaharjoittelun todellisesta vaikutuksesta.

Mittauksia tehdään tavallisina ja kuormittavina työpäivinä sekä palauttavina vapaapäivinä.

Tyypillinen yliopiston tutkijan työpäivä analysoituina Firstbeat Hyvinvointianalyysillä. Aamupäivä valmisteltiin esitystä kello 13 alkaneeseen palaveriin. Illalla oli klo 17–19 töihin liittyvää pienryhmän ohjausta, joka näkyy nousseena kuormittumisena. Merkit palautumisesta alkavat voimistua vasta pitkälle puolenyön jälkeen. Tämä voi olla merkki päivän pitkittymisestä tai elimistön kuormitustasosta, joka lakkaa vasta nukahtamisen jälkeen.

Viittomakieli vakiinnuttanut paikkansa

– luokanopettajat ja maisteriohjelma

Uusien opiskelijoiden tutustumisillassa on tiivis tunnelma. Ilmapiiri vaihtelee keskittyneestä hiljaisuudesta villeihin naurunremahduksiin – ja kädet käyvät. Viittomakielisiä opiskelijoita alkaa olla jo viitisenkymmentä. Ja tätä nykyä jo kahta sorttia: luokanopettajiksi opiskelevia ja maisteriohjelman uusia tulokkaita.

OKL:n viittomakielinen luokanopettajien koulutusohjelma on kurssinsa luonut ja sen tavoite on selkeä:

– Tuottaa opettajia takaamaan suomenkielistä viittomakieltä äidinkielenään puhuvien lasten perusopetus. Opiskelijat suorittavat pedagogiset opinnot harjoitteluneen viittomakielessä ja suomi toisena kielenä -perusopinnoissa. Tätä reittiä valmistuvat hankkivat edellytyk-

Viittomakielisten opiskelijoiden tutustumisillassa tapasivat toisiaan sekä luokanopettajaksi tähtäävät että viittomakielen maisteriohjelmassa aloittaneet opiskelijat.

Marjukka Nisula (vas.) opiskelee viittomakielen maisteriohjelmassa. Ritva Takkinen ja Markku Jokinen luutsaavat maan ainoaa yliopistotasoisista viittomayhteisöä.

set edistää viittomakielen oppimista äidinkielenä ja suomen oppimista toisena kielinä, viittoon koulutuspäällikkö **Markku Jokinen**.

Viime syksynä aloitti jo kolmas ryhmä uusia opiskelijoita. – Vuonna 1998 opintonsa aloittaneet luokanopettajat ovat suurimmaksi osaksi jo työssään, hän iloitsee.

Jokinen kertoo opiskelijoidensa erityisen hyvästä työtilaisuusnäkökulmasta: – Seuraavan kymmenen vuoden kuluessa tarvitaan monta kymmentä uutta opettajaa ja viittomakielialan asiantuntijaa ja kouluttajaa.

Viittomakielentulkit ovat opiskelijoiden ja kouluttajien kannalta tärkeässä tehtävässä. He mahdollistavat opiskelijoiden ja opettajien osallistumisen opetustilanteisiin siten, että kaikki voivat olla vuorovaikutuksessa toisensa kanssa omilla kielillään. Tulkkeja opiskelijoiden käytettävissä on kaikkiaan seitsemän.

Maistereita asiantuntijatehtäviin

– Viittomakielisen maisteriohjelman kaksi ja puolivuotinen hanke käynnistyi viime syksyllä ja siinä aloitti 12 opiskelijaa.

– Se kouluttaa suomalaisen viittomakielen asiantuntijoita. Opiskelija suuntautuu viittomakielen opetukseen ja oppimiseen tai kieleen, kulttuuriin ja kirjallisuuteen. Myös viestinnän asiantuntijatehtävät sekä tietyt tutkimukset kuuluvat kenttään, korostaa professuuria alalla hoitava **Ritva Takkinen**. Hankkeen myötä viittomakieli on saanut määräraikaisen professuurin ja lehtoraatin, millä on suuri merkitys viittomakielelle yliopistollisena oppiaineena, Takkinen korostaa.

Maisteriohjelman opiskelijoista puolet ovat äidinkieliä ja puolelle viittomakieli on vieras kieli. Ohjelman koti on kielten laitos humanistisessa tiedekunnassa.

Kielten kapasiteetit kiinnostavat

Outi Toura on aloittanut koulutiensä kuurojen koulussa. Lukion hän kävi kuitenkin kuulevien reittiä. Jo kouluvuosinaan hän sai tietää yliopistotien mahdollisuudesta Jyväskylässä.

– OKL:n opintojen monipuolisuuden takia viihdyn täällä. Opinnot tarjoavat minulle orientoituvan aiheen tulevaisuudessa, ellen sitten päädy työskentelemään viittomakielisenä luokanopettajana.

– Mielenkiintoista on paljon: mahdollisuus perehtyä oman äidinkielen, suomalaisen viittomakielen, rakenteeseen ja sen ilmaisukeinoihin. Aiemmin se on ollut vaikeaa köyhän opetusmateriaalin tai resurssipulan vuoksi.

Ensimmäisen vuoden Outi Toura aikoo rauhassa kartuttaa tietoaan viittomakielestä.

– Kuuroudestani huolimatta en ole koskaan perehtynyt kunnolla äidinkieleni kielioppiin, vaan olen opiskellut koko ikäni suomen kielen tavuttamis- ja kirjoitussääntöjä. On aivan eri asia osata viittoa kieliopillisesti hyvin kuin tuntea oma kielenä ja sen vaihtelut tai selittää niiden ilmiöt.

Tutkijan urakaan ei ole pois suljettu.

– Kielet ja niiden kapasiteetit sinänsä kiinnostavat minua valtavasti. Suomalaisesta viittomakielestä ei ole läheskään tarpeeksi tutkimustietoa, ja on vielä niin paljon opittavaa omasta äidinkielestäni.

Tutkimukseni liittyy ehkä kieli- ja kulttuuriyhteisöni. Voisin tutkia vaikkapa yhteisön kulttuurillista viestintää tai sitten jotakin viittomakielen osa-alueita, Outi Toura hahmottelee.

Anu Savolainen: Esteetöntä koulutusta

Viittomakielen opettaja, kutsumusammatti?

– En tiedä, olenko kutsumusalallani, mutta tämä ala tuntuu oikealta. Ala on myös laaja.

Anu kävi lukion kuulevien kanssa ja ehti tehdä myös ammattikouluopintoja.

– Mielestäni tärkein asia tällä alalla on se, että viittomakieltä ja kulttuuria on tehtävä tunnetuksi ja kuuroudesta ei saa muodostua este mihinkään asioihin. Haluan kehittää esteetöntä koulutusta kaikille viittomakielisille.

Hänenkin mukaansa viittomakielisen kulttuurin piiristä löytyy valtava määrä tutkimusaiheita, jos kutsumus kääntyykin tutkijaksi.

TEKSTI Anitta Kananen
 KUVA Uuve Södor

Oppiva yhteisö ei synny mahtikäskyllä

Tiimit tarvitsevat toisinajatteliijoita

Aikuiskasvatuksen professori **Anneli Eteläpelto** voisi puhua oppivasta yhteisöstä varmaan päiväkausia yhteen menoon, niin lähellä sydäntä aihe tuntuu olevan. Hän on tehnyt aikoinaan oman väitöstyönsä tietojärjestelmien suunnittelijoista. Myös Helsingin yliopistossa kasvatuspsykologian professorina toimiessaan hän seurasi hyvin läheltä oppivan pieniyhteisön työskentelyä, tällä kertaa opettajaksi opiskelevia.

Hän uskoo vahvasti, että oppiminen on yhteisöllinen tapahtuma. – Ryhmä tuottaa uutta tietoa ja ryhmässä on mahdollista oppia toinen toiseltaan.

Ryhmistä ja tiimityöstä on viime vuosina puhuttu henkilöstökoulutuksen yhteydessä paljon. Niillä tarkoitetaan hyvin monenlaista ryhmässä toimimista tai tiimityötä. Työporukan matka oppivaksi yhteisöksi mitataan vuosissa. Eteläpellon tarkoittama oppiva yhteisö ei kuitenkaan synny ”tuosta vaan”, ja tuskin sitä synnytetään johtajan mahtikäskyllä. Johtaja voi kuitenkin tukea sen syntyä omalla toiminnallaan.

– Ehdoton edellytys kehitykselle on, että ryhmässä on kriitikoita ja hyvin monella tavalla ajattelevia. Lisäksi työntekijöiden on tunnettava toisensa hyvin, on tiedettävä toisten hyvät puolet ja heikkoudet. Keskinäisen luottamuksen rakennuttua voi ryhmässä syntyä jotain uutta, esimerkiksi jokin uusi ratkaisu tai menettelytapa.

– Uskon, että kovan luokan innovaatiiviset tiimit ovat juuri tällaisia oppivia yhteisöjä.

– Vaikka meillä suomalaisilla on jotenkin korostunut tarve olla samaa mieltä, ei erilaisuutta tai erilaisia mielipiteitä pitäisi pelätä. Mikään ryhmä ei voi päästä eteenpäin olemalla aina ja kaikesta samaa mieltä.

Liika kiire ei edistä innovaatioita. Työhön pitäisi saada sen verran hengähdystaukoja, että kaverin kanssa ehdittäisiin vaihtaa mielipiteitä.

Elinkaari huomioon

Työympäristöt ovat muuttuneet yhä enemmän oppimisympäristöiksi. Kukaan ei ole valmis toimeen ryhtyessään. Erityisesti asiantuntijatyö kehittyy koko ajan ja ihminen muokkaa ja kehittää työtään sitä tehdessään.

Aikuiskasvatuksen professori kavahtaa ihmisten käsitelyä pelkkinä työn välineinä. Hedelmällisempää on ajatella työntekijät kokonaisina persoonina, joiden elämään kuuluvat myös perhe ja vapaa-aikaa.

– Biologia on ihmisellä käytännössä ainoa työuraa rajoittava tekijä, Eteläpelto sanoo. Oppiminen on nykykäsityksen mukaan elinikäistä, mutta vanhenemiselle ei ole vielä keksitty vastalääkettä.

Erityisesti tämä puoli ihmisyyttä karahtaa naisväkeen voimakkaammin. – Lääketiede ei ole pystynyt ratkaisemaan sitä, kuinka lapset voitaisiin synnyttää eläkeiässä, Anneli Eteläpelto heittää.

Parhaimmillaan ihmisten erilaisten elämäntilanteiden huomioonottaminen voisi rikastuttaa työelämä. Aikuiskasvatuksen professori kaipaa käyttöön uudelleen vanhoja hyviksi havaittuja aikuisuuden arvoja. Nuoruuden ihannointi tuntuu jo ihan liioitellulta.

– Pitäisikö meidän kaikkien hyväksyä ihanteeksi 20–30 ikäisten itsensä etsintä ja ihastella lyhytaikaisten työsuhteiden vaihtuvuutta? Tuntuu kuin olisi eletävä jatkuvaa nuoruutta.

Anneli Eteläpelto työskentelee D-rakennuksessa, jolla on kunniakkaat perinteet. Se rakennettiin alun perin seminaarin naisopiskelijoiden asuntolaksi.

Aikuisten kasvattamisen sijaan Anneli Eteläpelto puhui mieluummin aikuisten oppimisesta, yhteisöllisyydestä ja identiteetin rakentamisesta sekä näiden tukemisesta. Hän uskoo, että tulevaisuudessa näiden merkitys korostuu entisestään. Työelämää lähellä olevana alueena sen aiheissa korostuvat myös työelämän ja muiden alu-
eiden ristiriitaiset toiveet.

Koulutus lähemmäksi oppijaa

Osaamisen nimeen vannotaan, mutta ihminen on yhä useammin työssään vain väline, jota ei nähdä kokonaisuutena.

– Ei ole mieltä siinä, että oppiminen on työstä erillinen tapahtuma, jonka pariin rynnätään iltaisin. Oma ja perheiden yhteinen aika jää silloin hyvin olemattomaksi.

Aikuiskasvatuksellakin on haastetta siinä, että työhön liittyvä koulutus viedään juuri siihen yhteisöön ja ympäristöön, missä muutenkin toimitaan. Erilliset kurssit voivat tietysti palvella jonkin asian oppimista tai virkistymispäivä rentouttaa, muttei sillä ole työn tai yhteisön kehittymisen kannalta aina merkitystä.

Oppiminen ja kouluttautuminen pitäisi saada lähemmäksi ruohonjuurta, ryhmän todellisen toiminnan osaksi.

– Yliopistossa työssä oppimisen voisi nähdä vaikkapa osana nyt niin ajankohtaista toiminnan laadun parantamista, Anneli Eteläpelto ehdottaa.

”Ei ole mieltä siinä,
että oppiminen on
työstä erillinen
tapahtuma, jonka pariin
rynnätään iltaisin.”

Muutosvoima vai mukautujia?

Erola, Jani & Wilska, Terhi-Anna (toim.). Yhteiskunnan moottori vai kivireki?: Suuret ikäluokat ja 1960-lukulaisuus. Minerva, Jyväskylä 2004, 338 s.

Suuret ikäluokat, hengissä selvinneiden sotilaiden lapsista muodostuva sukupolvi, on tällä(kin) hetkellä erityisen yhteiskuntatieteellisen kiinnostuksen kohteena.

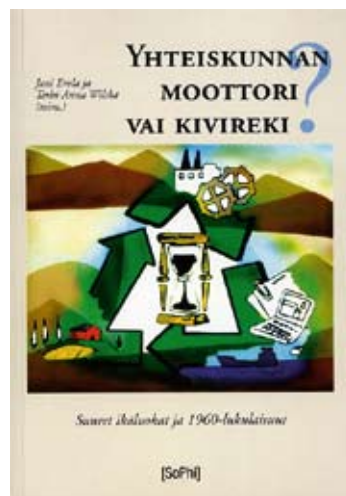
Käsite on kuitenkin enemmän kuin pelkkä harkinnanvarainen syntymien määrään tai ajankohtaan sidottu rajaus. Millä tavoin suuret ikäluokat todella ovat sosiokulttuurinen realiteetti, on keskeinen teema professori **Timo Toivosen** 60-vuotisjuhlakirjassa *Yhteiskunnan moottori vai kivireki?*

Teoksen kuudessatoista artikkelissa tarkastellaan poikkeittieteellisesti suurten ikäluokkien taustalla olevia yhteiskunnallisia rakenteita sekä ikäluokkien arvoja ja asenteita. Artikkeleiden aihepiiri on varsin laaja ja niiden perusteella saa

vakuuttavan kuvan suurten ikäluokkien erityispiirteiden ohuudesta. Yhtäältä vasemmistolaiset poliittiset aatteet sekoittuneena vapautuneeseen alkoholi- ja sukupuolimoraaliin tuottivat kapinaa keskiluokkaisia arvoja ja auktoriteetteja vastaan. Toisaalta suuret ikäluokat eivät tuottaneet kumouksellista muutosta vaan muuttuivat itse yhteiskunnan mukana.

Monia muitakin arkiuskomuksia teoksen artikkelit ravistelevat. Suurten ikäluokkien edustajilla on heikompi työmotivaatio kuin nuorilla. Suurten ikäluokkien edustajat eivät ole kahmineet valta-asemia, vaan sijoittuvat samalla tavalla keskiluokkaan ja työväenluokkaan kuin muutkin aktiiviset ikäpolvet. Silmiinpistävä on juhla-kirjan otsikon kriittinen käsittely johdannossa: suuriin ikäluokkiin viittaaminen yhteiskunnan moottorina tai kivirekenä ei tunnu perustellulta.

Mistä suurten ikäluokkien ilmiössä sitten on kysymys, jos tun-

nusomaisina pidettyjä asioita selittääkin voimakkaasti periodi- tai sukupolvi vaikutus tai aikakauteen liittyvä kulttuurinen eetos?

Vaikka teoksen tarkoitus ei liene lopullisten vastausten antaminen, niin kerrankin ollaan lähellä. Josko suurten ikäluokkien itsensä korostama oma erityisyytensä on se ilmiö, jossa sukupolvi vaikutus tänä päivänä parhaimmillaan näkyy?

Marko Raitanen

Opin sauna autuas aina.

Sananlaskuja ja kansanviisauksia oppimisesta

Sirkka Hirsjärvi ja Leena Laurinen: Lempeästi mutta lujasti. Suomalaisia sanontoja ja arkiuskomuksia kasvatuksesta. WSOY, 2004.

”Pankaa kirjan kannet kiinni ja se tyynyn alle, niin sitte se opittu asia ei mee niin ku hukkaan, vaan se pysyy siellä päässä ku on lukenu läksyt.”

Eräs 1950-luvun alussa syntynyt äiti kertoi lapsena kuulleen omilta sukulaisiltaan tällaisen ohjeen. Tämä ja monet muut oppimista koskevat sanonnat on koottu kasvatussanontojen ja -uskomusten kokoelmaan, joka on juuri ilmesty-

nyt kasvatustieteen professoreiden **Sirkka Hirsjärven** ja **Leena Laurisen** kirjoittamassa kirjassa *Lempeästi mutta lujasti*. Suomalaisia sanontoja ja arkiuskomuksia kasvatuksesta.

Tämä tietokirja on Suomen Akatemian tutkimusprojektin *Perinne ja muutos vanhemmuudessa* saatoa. Kirjan sanontakokoelmaan sisältyy noin 50 erilaista oppimista koskevaa uskomusta, jotka on jäsennetty yleisten elämänohjeiden ja kasvattajien käyttämien sanontojen alle. Eri aihepiireihin luokiteltuja uskomuksia ja sanontoja on kirjan kokoelmassa kaikkiaan 1758.

Yleisten elämänohjeiden lisäksi kirjan aihealueita ovat perhe, isä, äiti, lapset, isovanhemmat ja kasvatus. Kirjassa on myös kansatieteellinen katsaus erilaisiin tapoihin, joilla lapsia on uhkailtu ja peloteltu. Vanhojen jo unohdettujen pelottavien hahmojen, kuten ruisukko, mörönkölli, juoniukko ja pöykäri, ohella kirjassa kerrotaan myös nykylasten pelottelutavoista. Lisäksi kasvatusten menetelmiä sekä kasvatustieteen tutkimuksia ja -sanontoja on pohdittu nykytiedon valossa, sillä käsi, joka tuudittaa kehtoa, on käsi, joka hallitsee maailmaa.

Leena Laurinen

Opas Nummen tuotantoon

Intohimo näkemiseen, Lassi Nummen varhaislyriikan kognitiivinen tulkinta. Katriina Kajannes, SKS, 2003

Katriina Kajanneksen Nummi-tutkimus on alkanut jo 80-luvun alussa sivulaudaturtyönä ja lisensiaatintutkimusena. Väitöskirjaa *Maisema ulkona ja sisällä on sama, kognitioanalyttinen tutkimus Lassi Nummen* proosasta on seurannut lukuisa joukko Nummi-tutkimuksia. Myös kognitio on pohdituttanut Kajannesta pitkään. Yhdessä **Leena Kirstinän** kanssa hän mm. toimitti jo vuonna 2000 julkaisun *Ihminen, kieli ja kognitio*.

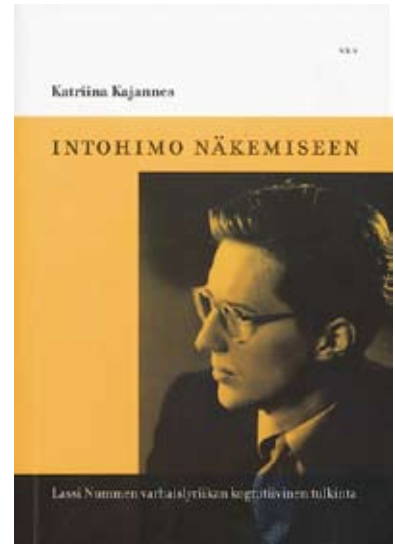
Lassi Nummen kautta Katriina Kajannes pohtii runouden keskeisiä tutkimusaiheita ja tuo oman lisänsä jo olemassa olevaan tutkimuskenttään. *Intohimo näkemiseen* on ensimmäinen laaja tutki-

mus keskeisen modernistin Lassi Nummen lyriikasta, mutta se on myös erinomainen ja ansiokas johdatus kognitioanalyysin käyttöön.

Tutkimuksen pääkohde on Lassi Nummen varhaistuotanto, mutta mukana käsittelyssä kulkee Nummen muukin tuotanto, taustana rikkaasti myös muu aikalaiskirjallisuus Suomessa ja Euroopassa.

Runoanalyysi jakaantuu pääluvuiksi, jotka käsittelevät sekä tietämistä että sen problematisoimista ja tietämisen rajoja, Orfeustarua ja orflaisuutta. Viimeisen pääluvun on innoittanut tutkija nimennyt ”*Rakkaus ja taiteen luomisen tienä vapautumiseen ja tietoon*”.

Kajanneksen kaunis ja selkeä kieli kirkastaa komeasti Lassi Nummen varhaistuotantoa ja johdattelee tarkastelemaan eurooppalaisen modernismin tuloa Suomeen. Kirja

on antoisa opas Lassi Nummen ja hänen aikalaistensa tuotantoon sekä ehtymätön, huikaiseva näyttö runon tutkimisesta.

Alli Kantola

Perustietoa modernismista

Katkos ja kytkös, modernismin ja postmodernismin suhde traditioon. Katriina Kajannes & Leena Kirstinän & Anneli Waenerberg (toim.), SKS, 2004

Katkos ja kytkös, eri yliopistojen kirjallisuuden ja kuvataiteen tutkijoiden artikkelikooste, kertoo modernismin ja postmodernismin suhteesta sekä toisiinsa että traditioon. Tärkein kirjan anti on kirjallisuuden ja kuvataiteen yhdistämisessä sekä kotimaisen ja kansainvälisen modernismin yhteisessä tarkastelussa.

Lukuun ottamatta parin kirjoittajan turhan tieteellistä slangia, kirjoittajat onnistuvat antamaan hyvää perustietoa ja luomaan uutta valotusta modernismiin ja jälkioderniin. Kirjassa on erinomainen henkilöhakemisto.

Mielenkiintoisena yksityiskohtana mainittakoon, että **Tarmo Kunnas** heittää **T.S. Eliotin** ulos lyriikasta ja tarkastelee Eliotia kulttuu-

rin laajassa kentässä. **Päivi Mäkinen** selittää **Balzacin** moraalise- na ja yhteiskunnallisena kirjailijana ja kuvaa modernismia **Louis-Ferdinand Celine** romaanianalyysin kautta. **Jaana Kantola** kirjoittaa **Gunnar Ekelöfistä** ja **Urpo Kovala** modernismin lukutavasta ja kritiikistä.

Katriina Kajannes kehittää kirjan kolmannessa osassa mielenkiintoisen tilatutkimuksen **Harry Forsblomin** romaanista *Aurinkolinna*.

Vasta IV osa keskittyy maalaus- ja monumenttitaiteeseen. **Marketta Mäkinen** kertoo traditiosta ja murroksesta taidegrafiikan alalla. Muista valotuksista vastaavat **Sari Kuuva**, **Tuuli Lähdesmäki** ja **Teija Lammi**.

Alli Kantola

Esiintymisjännitys omiin käsiin

Esiintymisjännittäjille apua. Merja Almonkari & Riitta Koskimies (toim.) Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö 2004.

Yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan viidesosa opiskelijoista kokee esiintymisen ongelmalliseksi. Viime vuoden aikana on pystytty tarjoamaan apua 500 opiskelijalle uudella moniammatilliseen yhteistyöhön perustuvalla menetelmällä. Asiantuntijoiden yhteistyö on luonnollista, sillä myös

esiintymisjännitys on hyvin monitahoinen ilmiö, jonka ihmiset kokevat yksilöllisesti.

Merja Almonkarin ja **Riitta Koskimiehen** toimittama kirja *Esiintymisjännittäjille apua* julkaistiin Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia -sarjassa. Se sisältää muun muassa asiantuntijoiden artikkeleita ja esiintymisjännittäjille suunnattujen kurssien tuloksia eri menetelmistä.

JR

Miten meistä tuli naistohtoreita?

Raija Julkunen, Hullua rakkautta ja sopimustohtoreita (SoPhi 96, 2004)

Raija Julkunen tutkii kirjassaan Jyväskylän yliopistosta tohtoriksi väitelleitä naisia. Hän valottaa sitä tohtoritutkimuksen statuksessa viime vuosikymmeninä tapahtunutta muutosta, jossa yksinäisestä puurtamisesta ja harvinaisesta tapahtumasta on tullut organisoitua jatkokoulutusta ja jossa naisten osuus väittelijöistä on noussut liki puoleen. Onko yliopisto yhä vuosisataisten perinteiden mukaisesti yksisukupuolinen vai onko se muuttanut naisistumisen myötä?

Aineistona Julkunen käyttää yliopiston tutkintorekisteristä löytyviä tietoja sekä syksyllä 2003 toteutettua kyselyä. Aineistot tuottavat kiinnostavia tuloksia paitsi eroista tiedekuntien, sukupuolvien ja tohtorinaisten sosiaalisten taustojen välillä, myös naisten kokemusten samankaltaisuudesta.

Keskeisiä teemoja ovat tohtori-

tumisen motiivit ja siihen liittyvät tunteet, väitteleiden sijoittuminen työmarkkinoille, parisuhde ja lapset sekä sukupuolen merkitys yliopistossa. Minua tulevana (toivotavasti) tohtorina kiinnosti eniten tutkijanaisen äitiys. Tulokset olivat paradoksaalisia. Toisaalta nainen ei voi tehdä oikeita liikkeitä oikeaan aikaan, toisaalta ainoa asia, jota aineiston naiset sanoivat katuvansa, on ensimmäinen tai viimeinen saamatta jäänyt lapsi.

Toinen erityisen ajankohtainen teema on tohtorien työhön sijoittuminen. Onko väitellyt ulkopuolisille työmarkkinoille kelpaamaton "yliopiston pilaama outo ihminen", kuten erän kyselyyn vastannut naisen kirjoittaa?

Julkunen kirjoittaa osin henkilökohtaisella otteella, osin itsensä etäännyttäen, mikä herättää lukijassa ristiriitaisia tunteita: juuri kun on alkanut kiinnostaa, miten näin hullulla rakkaudella työhönsä suhtautuva tiedenainen on yhdistänyt työn ja perheen lapsineen,

siivouksineen, kaupassakäynteineen ja ruuanlaittoineen, teksti pysytteleekin tiukasti yleisellä tasolla. Mutta sallittakoon tällainen valikoivuus jo moneen kertaan kvalifioituneelle tutkijalle.

Tämänkin tutkimuksen mukaan naisen tohtoritoimimiseen vaikuttaa eniten puolison tuki. Suosittelemme kirjaa kaikille tutkijan uraa harjoittaville, väitöskirjaa tekeville ja jo väitelleille naisille ja ehkä erityisesti heidän miehilleen.

Riikka Niemi

Lähikirjailijat esittelyssä

Keskisuomalaisia nykykirjailijoita, toim. Katriina Kajannes & Helena Saaristo, BTJ Kirjastopalvelu Oy, 2004.

Opettajien, opiskelijoitten ja toimittajien yhteisessä julkaisussa luodaan selväpiirteinen kuva tärkeimmistä keskisuomalaisista lyrikoista ja prosaisteista. Antologia osoittaa, että Keski-Suomi omistaa myös nykykirjallisuuden ehdottomaan kärkeen kuuluvia kirjoittajia sekä yliopiston, jossa kaunokirjailijoita arvostetaan. Taitto hivelee silmää ja keventää luettavuutta.

Kisälliohjauksena tehty antologia on hyvä keino vakiinnuttaa yliopistoväen ja muun kulttuuriväen yhteistyötä.

Alli Kantola

Avartuvia näköaloja kultakauden maisemamaalauksiin

Ville Lukkarinen ja Annika Waenerberg, 2004, Suomi-kuvasta mielenmaisemaan. Kansallismaisemat 1800- ja 1900-luvun vaihteen maalaustaiteessa, Helsinki: SKS.

Taidehistorian professorit **Ville Lukkarinen** ja **Annika Waenerberg** purkavat Suomen taiteen kultakauden maisemamaalauksen kiteytyneitä merkityksiä avaten samalla laajempia ja monimuotoisempia näköaloja aiheeseen.

Teos johdattaa lukijan runebergilaisesta, korkealta nähdystä suomalaisesta järvimaisemasta nimettyihin paikkoihin: **Edelfeltin** Porvooseen, **Thesleffin** Murolekoskelle, **Gallénin** Ruovedelle, **Halosen** Myllykylään ja lopulta **Järnefeltin** Kolille. Kirjoittajat seuraavat taiteilijoita kuvien maisemiin asettaen maalauksen rinnalle kartoja, valokuvia ja elävöittäviä katkelmia aikalaiskirjoituksista.

Illuusio menneiden vuosisatojen koskemattomasta luonnosta horjuu, kun taiteilijoiden osoitetaan manipuloineen kuvauskohteitaan joskus raskaallakin kädellä. Ihmisen ympäristöönsä jättämät merkit näyttävät usein heti maalauksen rajojen ulkopuolella.

Kun Suomi-kuvia on perinteisesti tulkittu puhtaan kansallismielisyyden ilmentäjinä, laajentavat kirjoittajat keskustelua muun muassa turismin, metsäteollisuuden ja ympäristötietoisuuden kasvun alueelle.

Lisäksi pohditaan kysymystä paikan hengestä, fyysisen ja mentaalisen maiseman suhteesta.

Kuten Lukkarinen ja Waenerberg toteavat, se mitä tutkijat kuvissa kulloinkin näkevät, on kytköksissä tieteen rajoihin ja sen ajankohtaisiin kysymyksiin. Nykytaidehistoria edellyttää kriittistä käsitteanalyysia. Käsitteet, kuten paikka, maisema, luonto, kulttuuri ja kansallisuus jäävät merkityksettömäksi sanahelinäksi, ellei niiden suhdetta käyttöyhteyteensä määritellä huolellisesti, kuten kirjoittajat tekevät.

Runebergilaiseen isänmaahan isotutetut maisematulkinnat ovat saaneet rauhassa kukoistaa vielä 1900-luvunkin, koska niiden juurina toimivia käsitteitä ei ole aiemmin asetettu kriittisen katseen kohteiksi. Ennen muuta kirja korostaa katsomista taitona, kykyä nähdä kuvat vakiintuneiden katsantokantojen takana.

Sari Kuuva

Taide auttaa kohtaamaan kulttuurierot

FL Tarja Pääjoen taidekasvatuksen väitöskirja *Taide kulttuurisena kohtaamispaikkana taidekasvatuksessa* tarkastettiin 26.11.2004. Vastaväittäjänä oli professori Juha Varto (Taideollinen korkeakoulu) ja kustoksena professori Pauline von Bonsdorff.

Ei se kipu sinänsä masenna vaan ne sen seuraukset

PsL Patrik Kuusisen psykologian väitöskirja *Pitkäaikainen kipu ja depressio. Yhteyttä säätelevät tekijät* tarkastettiin 26.11.2004. Vastaväittäjänä oli dosentti Antti Uutela (Kansanterveyslaitos) ja kustoksena professori Antero Toskala.

Uskontoturistit eivät pidä itseään uskontoturisteina

MA Bertalan Pusztain etnologian väitöskirja *Religious Tourists – Constructing Authentic Experiences in Late modern Hungarian Catholicism* tarkastettiin 26.11.2004. Vastaväittäjänä oli professori Arne Bugge Amundsen (Oslo'n yliopisto) ja kustoksena professori Bo Lönnqvist.

Uutta tietoa dendrimeereistä

FL Jarmo Ropposen orgaanisen kemian väitöskirja *Aliphatic polyester dendrimers and dendrons* tarkastettiin 26.11.2004. Vastaväittäjänä oli professori Mikael Skrifvars (University College of Borås, Ruotsi) ja kustoksena professori Kari Rissanen.

Köyhyys on suurin syy huonoon ympäristöterveyteen

FM Kwasi Boadin ympäristötieteiden väitöskirja *Environment and Health in the Accra Metropolitan Area, Ghana* tarkastettiin 27.11.2004. Vastaväittäjänä oli dosentti Timo Vuorisalo (Turun yliopisto) ja kustoksena vs. professori Kari Hänninen.

Reaktiot alaikäisten rikoksiin myötäilevät poliittisia suhdanteita

YTM Timo Harrikarin yhteiskuntapolitiikan väitöskirja *Alaikäisyys ja rikollisuuden muuttuvat tulokset suomalaisessa lainsäätämiskäytännössä* tarkastettiin 27.11.2004. Vastaväittäjänä oli professori Paavo Uusitalo (Helsingin yliopisto) ja kustoksena professori Marja Järvelä.

Yhteisökasvatuksella lupaavia tuloksia narkomaanien kuntoutuksessa

KM Anna-Liisa Hännikäinen-Uutelan erityispedagogiikan väitöskirja *Uudelleen juurtuneet. Yhteisökasvatus vaikeasti päihderiippuvaisten narkomaanien kuntoutuksessa* tarkastettiin 27.11.2004. Vastaväittäjä oli dosentti Markku Jahnukainen (Helsingin yliopisto) ja kustoksena professori Paula Määttä.

Vihan tunne voi parantaa urheilusuoritusta

LiC Montse Ruiz Cerezon psykologian väitöskirja *Anger and optimal performance in karate: An application of the IZOF model* tarkastettiin 3.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Leif Isberg (Örebro'n yliopisto, Ruotsi) ja kustoksena professori Antero Toskala.

Kehitysvammaiset syrjäytyivät psykiatrisissa sairaaloissa

KM Tarja Ladonlahden erityispedagogiikan väitöskirja *Haasteita palvelujärjestelmälle. Kehitysvammaiseksi luokiteltu henkilö psykiatrisessa sairaalassa* tarkastettiin 3.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Markku Ojanen (Tampereen yliopisto) ja kustoksena professori Sakari Moberg.

Lierot luotettava apu maaperän haitallisuuden arvioinnissa

FM Tuomas Lukkarin ympäristö-
teiden väitöskirja *Earthworm re-
sponses to metal contamination –
tools for soil quality assessment* tar-
kastettiin 3.12.2004. Vastaväittäjänä
oli professori Jussi Kukkonen (Joensuun
yliopisto) ja kustoksena profes-
sori Jukka Rintala.

Luonnosta apua globaalin optimoinnin ongelmiin

FL Heikki Maarasen tieteellisen las-
kennan väitöskirja *On Heuristic Hy-
brid Methods and Structured Point
Sets in Global Continuous Optimiza-
tion* tarkastettiin 4.12.2004. Vasta-
väittäjänä oli professori Colin Reeves
(Coventry University, United King-
dom) ja kustoksena professori Kaisa
Miettinen.

Ydinrakennelaskuja eksoottisia hiukkasia etsiviin kokeisiin

FM Eero Holmlundin fysiikan väi-
töskirja *Microscopic nuclear-structure
calculations for the neutrino- and
LSP-scattering processes* tarkastettiin
10.12.2004. Vastaväittäjänä oli pro-
fessori John D. Vergados (Ioanninan
yliopisto, Kreikka) ja kustoksena pro-
fessori Jouni Suhonen.

Terveiden selkälihaksen odotettua huonommassa kunnossa

LL Aaro Rissasen fysioterapian väi-
töskirja *Back Muscles and Intensive
Rehabilitation of Patients with
Chronic Low Back Pain – Effects on
Back Muscle Structure and Function
and Patient Disability* tarkastettiin
10.12. 2004. Vastaväittäjänä oli do-
sentti Timo Pohjolainen (Invalidisää-
tiö) ja kustoksena professori Esko
Mälkiä.

Muovin pehmentimet poistuvat tehokkaasti yhdyskuntajätevedenpuhdistamossa

FM Sanna Marttisen ympäristö-
teiden väitöskirja *Potential of munic-
ipal sewage treatment plants to re-
move bis(2-ethylhexyl)* tarkastettiin
10.12.2004. Vastaväittäjänä oli pro-
fessori Jaakko Puhakka (Tampereen
teknillinen yliopisto) ja kustoksena
vs. professori Kari Hänninen.

Ympäristöystävällisiä menetelmiä bambuselluloosan tuotantoon

DI Mân Thi Hong Vun soveltavan
kemian väitöskirja *Alkaline Pulping
and the Subsequent Elemental Chlor-
ine-Free Bleaching of Bamboo (Bam-
busa procera)* tarkastettiin 10.12.
2004. Vastaväittäjänä oli TkT Klaus
Niemelä (KCL) ja kustoksena profes-
sori Raimo Alén.

Uusi kuormanjakomekanismi www-palvelimille

FL Jian Zhangin tietotekniikan väi-
töskirja *QoS- and Revenue-Aware
Resource Allocation Mechanisms in
Multiclass IP Networks* tarkastettiin
10.12.2004. Vastaväittäjänä oli pro-
fessori Pertti Raatikainen (VTT Infor-
mation Technology, Telecommunica-
tions) ja kustoksena professori Timo
Hämäläinen.

Eläinoikeusliike aiheutti moraalisen paniikin sanomalehdistössä

FL Pirita Jupin journalistiikan väi-
töskirja *'Keitä me olemme? Mitä me
haluamme?' Eläinoikeusliike määritte-
lykamppailun, marginalisoinnin ja
moraalisen paniikin kohteena suoma-
laisessa sanomalehdistössä* tarkastet-
tiin 11.12.2004. Vastaväittäjänä oli
professori Esa Välvirronen (Helsingin
yliopisto) ja kustoksena professori
Raimo Salokangas.

Uusi menetelmä numeerisen simulointimallin tarkkuuden arviontiin

FM Maxim Frolovin tieteellisen laskennan väitöskirja *Reliable Control over Approximation Errors by Functional Type A Posteriori Estimates* tarkastettiin 13.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Rolf Stenberg (Teknillinen korkeakoulu) ja kustoksena professori Pekka Neittaanmäki.

Oikoteitä laskennallisten mallien käyttöön

FM Janne Kujalan tieteellisen laskennan väitöskirja *On computation in statistical models with a psychophysical application* tarkastettiin 16.12.2004. Vastaväittäjänä oli FT Keijo Ruotsalainen (Oulun yliopisto) ja kustoksena professori Pekka Neittaanmäki.

Talousvaihtelut näkyivät Kontiomäen kehityksessä

FL Kimmo Lagerblomin etnologian väitöskirja *Kaukana Kainuussa, valtaväylän varrella. Etnologinen elinkaaritutkimus Kontiomäen rautatieläisyhteisöstä vuosina 1950–1973* tarkastettiin 14.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Pekka Leimu (Turun yliopisto) ja kustoksena professori Bo Lönnqvist.

Lapsi- ja perhekeskeinen työskentely ei ole itsestäänselvää

KM Päivi Kovasen erityispedagogiikan väitöskirja *Oppiminen ja asian tuntijuus varhaiskasvatuksessa. Varhaisen oppimaan ohjaamisen suunnitelma erityistä tukea tarvitsevien lasten ohjauksessa* tarkastettiin 17.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Eeva Hujala (Oulun yliopisto) ja kustoksena professori Paula Määttä.

Monet tekijät vaikuttavat pisaran imeytymiseen

FM Pasi Raiskinmäen soveltavan fysiikan väitöskirja *Dynamics of multi-phase flows: liquid-particle suspensions and droplet spreading* tarkastettiin 15.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Alfons Hoekstra (Amsterdamin yliopisto) ja kustoksena professori Jussi Timonen.

Yksilölliset kuntoutustarpeet tulisi huomioida paremmin

PsL Merja Kurjen psykologian väitöskirja *Missä kunnossa kuntoutuksen, että kuntoutuksen jälkeen? tarkastettiin 17.12.2004. Vastaväittäjänä on professori Markku Ojanen (Tampereen yliopisto) ja kustoksena professori Antero Toskala.*

Sanomalehtien politiikan uutiset aiempaa tasapuolisempia

FL Jukka Holmbergin journalistiikan väitöskirja *Etusivun politiikkaa. Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehtiuutisissa 1987–2003* tarkastettiin 16.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Pertti Suhonen (Tampereen yliopisto) ja kustoksena professori Raimo Salokangas.

Taipuma-aalloilla voi mitata luiden lujuutta

FM Petro Moilasen soveltavan fysiikan väitöskirja *Ultrasonic guided wave measurements in bone* tarkastettiin 17.12.2004. Vastaväittäjänä oli Dr. Christian M. Langton (Hull Royal Infirmary, United Kingdom) ja kustoksena professori Jussi Timonen.

Työelämän vaatimukset suosivat nuoria

KL Susanna Paloniemen kasvatustieteen väitöskirja *Ikä, kokemus ja osaaminen työelämässä. Työntekijöiden käsityksiä iän ja kokemuksen merkityksestä osaamisessa ja sen kehittämisessä* tarkastettiin 17.12.2004. Vastaväittäjänä oli dosentti Raija Julkunen ja kustoksena professori Jorma Kuusinen.

Hoitomolekyylejä luonnokumiallergian siedätyshoitoon

FM Piia Karisolan molekyylibiologian väitöskirja *Immunological characterization and engineering of the major latex allergen, hevein (Hev b 6.02)* tarkastettiin 18.12.2004. Vastaväittäjänä oli professori Rob C. Aalberse (Netherlands) ja kustoksena on professori Markku Kulomaa.

Malli vesistösaasteiden leviämisen laskentaan

FM Viatcheslav Solbakovin tietotekniikan väitöskirja *Application of mathematical modeling for water environment problems* tarkastettiin 22.12.2004. Vastaväittäjinä olivat professori Jari Hämäläinen (Kuopion yliopisto) ja dosentti Joonas Hokkanen sekä kustoksena professori Pekka Neittaanmäki.

Tunteet käyttöön liikuntatunnilla

LitL Marjo Kuuselan liikuntapedagogiikan väitöskirja *Sosioemotionaalisten taitojen harjaannuttaminen, oppiminen ja käyttäminen perusopetuksen kahdeksannen luokan tyttöjen liikuntatunneilla* tarkastettiin 5.1.2005. Vastaväittäjänä oli professori Marjatta Vanhalakka-Ruoho (Joensuun yliopisto) ja kustoksena professori Lauri Laakso.

Ydintörmäysten QCD-häiriöteoreettinen tarkastelu

FM Heli Honkasen fysiikan väitöskirja *Perturbative QCD study of initial and final state effects in hadronic and nuclear collisions* tarkastettiin 11.1.2005. Vastaväittäjänä oli Dr. Peter Levai (Budapest, Unkari) ja kustoksena dosentti Kari J. Eskola.

Koulutuspalvelujen arvostus vaihtelee alueittain

YTT, KM Veikko Vilmin kasvatustieteen (OKL) väitöskirja *Turvallinen koulu. Suomalaisten näkemyksiä koulutuspalvelujen kansallisesta ja kunnallisesta priorisoinnista* tarkastettiin 12.1.2005. Vastaväittäjänä oli professori Kauko Hämäläinen (Helsingin yliopisto) ja kustoksena professori Anja Heikkinen.

Kaavoitus yhteiskunnallisen vakauden välineenä

FM Ulla Salmelan taidehistorian väitöskirja *Urban space and social welfare, Otto-livari Meurman as a planner of Finnish towns 1914–1937* tarkastettiin 14.1.2005. Vastaväittäjänä oli professori Stephen V. Ward (Oxford Brookes University) ja kustoksena professori Annika Waenerberg.

Työkaluja yritysten tietotekniikan kehittämiseen

KTM Ari Hirvosen tietojärjestelmätieteen väitöskirja *Enterprise Architecture Planning in Practice: The Perspectives of Information and Communication Technology Service Provider and End-user* tarkastettiin 15.1.2005. Vastaväittäjänä oli professori Veikko Seppänen (Oulun yliopisto) ja kustoksena professori Jarmo Ahonen (Kuopion yliopisto).

Opetussuunnitelman ja oppikirjojen painotukset näkyvät oppimistuloksissa

FM Jukka Törnroosin matematiikan väitöskirja *Opetussuunnitelma, oppikirjat ja oppimistulokset – seitsemännen luokan matematiikan osaaminen arvioitavana* tarkastettiin 15.1.2005. Vastaväittäjänä oli professori Tuomas Sorvali (Joensuun yliopisto) ja kustoksena professori Pekka Koskela.

Fysiikan professori Harry J. Whitlow hakeutui Jyväskylään Suomen hyvän maineen houkuttamana.

TEKSTI JA KUVA Terhi Paakkinen

Radonmittauksissa uusia mahdollisuuksia

Maaperästä nouseva radioaktiivinen radonkaasu on yksi merkittävistä keuhkosityövälle altistavista tekijöistä. Tähän mennessä ei kuitenkaan ole voitu mitata sitä radonin määrää, jolle ihminen on esimerkiksi kotoaan jopa vuosikymmenien aikana altistunut.

Jyväskylän yliopiston fysiikan professorina elokuussa aloittanut Harry J. Whitlow kollegoineen on projektissaan keskittynyt radonpitoisuuksien takautuvaan mittaamiseen. Aiemmin esimerkiksi huoneilman pitoisuuksia on voitu tutkia vain tietyllä hetkellä, ei pidemmällä aikavälillä. Uusi menetelmä kuitenkin mahdollistaa sen, että esimerkiksi valokuvakehyksen lasista voidaan mitata vuosien varrella kertyneen radonin määrä.

– Yleensä ihmiset muistavat, miten vanhoja heidän hääkuvansa ovat, Whitlow naurahtaa.

– Silloin tiedämme, kuinka kauan lasiin on varastoitunut radonia ja voimme mitata kokonaisaltistuksen tuolta ajalta.

Häakuva hyötykäyttöön

Asunnon ilmastointi- tai lämmitysremontit vaikuttavat huoneilman radonpitoisuuteen, joten tietyn mittaushetken pitoisuus ei ole luotettava lukema arvioitaessa pitkän ajan altistusta. Häakuva kuitenkin kulkee muutoissa mukana vuodesta toiseen, joten siitä voidaan tutkia pitoisuuden määrä olosuhteiden muutoksista huolimatta, Whitlow selittää.

Radonmittaustutkimus toteutetaan yhteistyössä ruot-

salaisten Lundin ja Malmön yliopistojen kanssa. Jyväskylässä on tutkimukseen tarvittavia harvinaisia välineitä, kuten kiihdytinlaboratorio.

Lyijyn radioaktiivisista isotoopeista seurataan, kuinka hyvin ne varastoituvat lasipintaan. Tutkimus antaa taakautuvan mittauksen perusteella mahdollisuuksia arvioida sitä, kuinka suuri osa radonilla on keuhkosityövän synnystä.

– Tutkimuksessa voitaisiin tietysti käyttää myös ihmiskeuhkojen kudosta, mutta sen hankkiminen on hankalaa. Koepalat pitäisi käytännössä ottaa kuolleilta henkilöiltä. Tällöin tutkimuksesta ei olisi enää vastaavaa hyötyä, Harry J. Whitlow selittää.

Suomi kiinnosti

Aiemmin ruotsalaisissa Lundin ja Malmön yliopistoissa professorina työskennellyt Whitlow halusi Suomeen, koska täällä on panostettu merkittävästi tieteeseen ja teknologiaan. Hän on erikoistunut kokeelliseen materiaalfysiikkaan ja hänellä on tällä hetkellä käynnissä useita tutkimusprojekteja.

Amerikkalaisten kanssa yhteistyössä tehdään vedyn varastoinnin tutkimusta.

– Vety on tehokas energian lähde, mutta se on toisaalta hyvin herkästi syttyvää. Jos vetyä esimerkiksi käytetään autoissa, kolaritilanteessa jälki voisi olla tuhoisaa. Siksi on tärkeää tutkia materiaaleja, joiden avulla voisimme varastoida vetyä turvallisesti, Whitlow perustelee.

Väitöksiä

la 12.2. klo 12 S212, Seminarium. **PhD Aino Ugasteen** kasvatustieteen (varhaiskasvatus) väitöskirjan *The child's play world at home and the mother's role in the play* tarkastustilaisuus. Vastaväittäjänä professori Pentti Hakkarainen (Oulun yliopisto) ja kustoksena professori Helena Rasku-Puttonen.

la 19.2. klo 12 Paulaharju, Villa Rana. **FM Leena Hakamäen** englannin kielen väitöskirjan *Scaffolded assistance provided by an EFL teacher during whole-class interaction* tarkastustilaisuus. Vastaväittäjänä professori Leila Ranta (University of Alberta) ja dosentti Riikka Alanen sekä kustoksena professori Paula Kalaja.

pe 25.2. klo 13 Agora, Auditorio 3. **KTL Jouni Huotarin** tietojärjestelmätieteen väitöskirjan *Integrating Graphical Information System Models with Visualization Techniques* tarkastustilaisuus. Vastaväittäjänä professori Keng Siau (University of Nebraska-Lincoln, USA) ja kustoksena professori Jukka Heikkilä.

la 26.2. klo 12 S212, Seminarium. **LitM Arja Sääkslahden** liikuntapedagogiikan väitöskirjan *Liikuntaintervention vaikutus 3-7-vuotiaiden lasten fyysiseen aktiivisuuteen ja motorisiin taitoihin sekä fyysisen aktiivisuuden yhteys sydän- ja verisuonitautien riskitekijöihin* tarkastustilaisuus. Vastaväittäjinä professori Soili Keskinen (Turun yliopisto) ja dosentti Heikki Pekkarinen (Kuopion yliopisto) sekä kustoksena professori Pauli Rintala.

la 26.2. klo 12 M103, Musica. **Mais-teri Gudrun Viergutzin** musiikkitieteen väitöskirjan *Beiträge zur Geschichte des Musikunterrichts an den Lateinschulen des östlichen Ostseekreises im 16. und 17. Jahrhundert* tarkastustilaisuus. Vastaväittäjänä professori Andreas Waczkat (Hampurin musiikkiyliopisto, Saksa) ja kustoksena professori Matti Vainio.

pe 11.3. klo 12 Paulaharju, Villa Rana. **FM Marko Pyhtilän** nykykulttuurin tutkimuksen väitöskirjan *Kansainväliset situationistit: speaktaakkelin kritiikki* tarkastustilai-

suus. Vastaväittäjänä dosentti Kauko Pietilä (Tampereen yliopisto) ja kustoksena professori Erkki Vainikala.

Lisätietoja: Liisa Harjula, viestintä, puh. (014) 260 1043, liisa.harjula@adm.jyu.fi

Näyttelyt

–29.5. Yliopiston kirjasto, 2.kerroksen näyttelytila. **Tieteen toinen sukupuoli -näyttely.** Jyväskylän yliopiston 70-vuotisjuhluvuoden näyttely Tieteen toinen sukupuoli nostaa esiin Jyväskylän yliopistossa vaitelleet naiset. Lisätietoja: Pirkko Audejev-Ojanen, puh. (014) 260 3430, pirkko.audejev@library.jyu.fi

12.1. –14.2. Pinacotheca, Musica. **Onnettomuustutkija ja neiti nevalainen.** Näyttely hölmistyttää, viettelee ja ällöttää. Petri Eskelisen ja Johanna Nevalaisen yhteisnäyttely. Lisätietoja: Pirjo Vuorinen, museo, puh. (014) 260 3800, pirjo.vuorinen@jyu.fi

Tapahtumia

Ikääntyvien yliopiston yleisluentonsarja klo 14.00–16.00 C1, Seminaarinmäki.

ke 9.2. Professori Jorma Virtanen *Nanotekniikka - pientä kokoa, suuria odotuksia*

ke 23.2. Professori Karl-Erik Michelsen *Tervahaudasta kännykkään - Suomen teollisuuden vaiheita.*

ke 9.3. Museonjohtaja Janne Gallen-Kallela-Sirén *Kaukokaipuuta ja kotikävää - Akseli Gallen-Kallelan taiteesta ja sen kehityksestä.*

Lisätietoja: Jaana Rossi, Ikääntyvien yliopisto, puh. (014) 260 3738, jaana.rossi@cec.jyu.fi

Ikääntyvien yliopiston Terveys ja itsehoito-luentosarja klo 14.00–16.00 C1, Seminaarinmäki

ke 16.2. Ylilääkäri, professori Hasse Karlsson *Mielen ja kehon yhteys*

ke 2.3. Dosentti Marjo Kesälä *Suomi-neidon geenit.*

ke 16.3. Dosentti, ihotautien erikoislääkäri Merja Kousa *Iho ja ikääntyminen.*

Lisätietoja: Jaana Rossi, Ikääntyvien yliopisto, puh. (014) 260 3738, jaana.rossi@cec.jyu.fi

Perhetutkimuksen uudet suunnat, uudet haasteet -seminaari klo 14.00–16.00 Agora, Lea Pulkkinen sali.

to 17.2. Tutkija Mari Broberg (Turun yliopisto) *Perheen voimavarat lasten hyvinvoinnin tekijöinä.*

to 24.2. YTT Ritva Nätkin (Tampereen yliopisto) *Perheiden erilaisuus ja ongelmanmäärittely – tulkinallisia vaihtoehtoja.*

to 10.3. LKT, lastenpsykiatri Tytti Solantaus (STAKES) *Perheet elämän pyörteessä: taloudelliset vaikeudet ja mielenterveysongelmat kohtaavat toisensa.*

to 17.3. YTT Marita Husso Arki, valta ja väkivalta. Lisätietoja: Erikoistutkija Marja Leena Böök, JY, Perhetutkimuskeskus, puh. (014) 260 4551, book@cc.jyu.fi

ke 23.2.2005 Jyväskylä Paviljonki. **Keskisuomalaiset osajat yritys- ja koulutusmaailmasta kohtaavat toisensa.** Lisätietoja: Muru Linjala, tutkimus- ja rekrytointipalvelut, puh. (014) 260 1080, muru.linjala@adm.jyu.fi, www.osaajatkohtaavat.net

TEKSTI Kauko Saarinen
KUVAT Markku Könkkölä

Mattilanniemen kampukselta löytyy

Luontoelämyksiä kulttuuriympäristössä

Mattilanniemeen saapuva vieras huomaa ensimmäiseksi rakennusten ohella Jyväsjärven ja Ylistönrinteelle vievän kevyen liikenteen sillan. Alkuperäistä luontoa ei alueella ole jäljellä juuri muuta kuin Jyväsjärvi. Ihminen on sitäkin muokannut ja vaikuttanut järven faunaan monin tavoin. Mattilanniemessä säännöllisesti käyvä voi silti nähdä ja kokea juuri luon-

non ja maiseman monimuotoisuutta ihmisen muokkaamassa kulttuuriympäristössä.

Kesäisessä auringossa kylpevän Jyväsjärven pinnan saattavat rikkoa vain kesätuulen vähäiset laineet, kun Mattilanniemen uimarannalla ihmiset ja sorsat viihtyvät sulassa sovussa niin vedessä kuin vihreällä nurmella. Talvella taas Jyväsjärven suosittua jäärataa voi viilettää luis-

Valkoposkihanhi on satunnainen muuttoaikainen vierailija. Omenapuun valkoinen ryöppy pehmentää punatiiltä keväisin.

Talvi muokkaa maisemaan aina uudet kuviot.

tellen. Jyväsjärven sillan ylitys voi olla upea elämys vuoden- ja kellonajasta riippumatta. Milloin aurinko paistaa tai kuu kumottaa ja sähkövalot loistavat, milloin taas myrsky on heittää kulkijan sillalta.

Elämästä voi laajentaa kiertämällä rantaraittia järven eteläosan ympäri. Ympäristön kauneuden tajunnee parhaiten muualta tullut vierailija. Laajat nurmikot ja järvi antavat avaruutta ja istutukset ilmeikkyyttä.

Järven ympäristö on myös rauhan tyyssija. Autoilla on oma maailmansa moottoritiellä meluvallin takana.

Nelijalkaisia ja siivekkäitä

Kulttuuriympäristön ja luonnon sopusointu voi jopa yllättää. Atk-keskuksen suojaisella takapihalla on useasti nähty muun muassa jäniksiä. Viime kesänä rusakko vietti säännöllisesti päiväsiestaa vakiopaikallaan rakennuksen seinustalla.

Meluisan ruohonleikkurin ilmestyessä eräänä aamuna ”syömään ruohoa”. Väiskiksi kutsuttu vemmelsääri loikki hädissään pakoon. Sen pelättiin joutuneen mahdollisesti onnettomuuteen pakomatallaan. Helppotus oli suuri, kun tuttu jänis muutaman päivän kuluttua nähtiin taas loikoilemassa vakiopaikallaan.

Kesällä 2002 nähtiin keskellä kirkasta päivää siilipoi-

kue samalla alueella. Siilit liikkuvat yleensä iltahämärissä, mutta joskus niitä saattaa nähdä myös päiväkävelyllä.

Vakioasukkeihin kuuluvat monien muiden lintujen ohella myös harakat, jotka kulttuuriympäristöä arvostavina lintuina pesivät alueella säännöllisesti. Pari kertaa ne ovat tehneet pesänsä pöheikköön moottoritien meluvallin harjalle. Kaupunkilintu näyttää sietävän hyvin kulttuuriin kuuluvia ilmiöitä ja jopa liikenteen melua.

Alueen kattorakenteissa on pesinyt tervapääsky.

Omaa näkymääni elävöittävät monien lintujen vierailut ruokinta-automaatilla. Siinä on nähty ainakin sini- ja talitiaisia, varpusia, keltasirkkuja, viherpeippoja, punatulkkuja ja harakoita. Kyseessä on tavallaan kaksinkertainen ruokinta-automaatti. Kun automaatissa on seos, jossa on mukana maapähkinämursketta, tiaiset tavoittelevat sitä ja heittävät vähemmän kiinnostavat eväät maahan. Monet muut linnut, erityisesti varpuset, tykkäävät nokkia ruokansa maasta.

Järven itäpuolella näkee vanhoissa puissa siellä täällä linnunpönttöjä. Toivottavasti niitä puuhakkaine asukkeineen ilmestyy ajan mittaan myös järven länsipuolelle. Mattilanniemen nuoren viheralueen istutukset ovat kasvaneet niin, että maisema alkaa näyttää viihtyisältä, hyvin hoidetulta kulttuurimaisemalta, jossa myös monet luontokappaleet elävät ja voivat mainiosti.

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

LIIKEIDEA05

19.1.-31.3.2005

kilpailu

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

www.jsp.fi

